

glas

ČASOPIS ZA
POLITIKU I
KULTURU

God. IV.

Rujan 1960.

Br. 3

IZ SADRŽAJA:

UREDNIŠTVO:	ODJEK NAŠE ANKETE	1
STJEPAN HORVAT:	SUDBINA BALTIČKIH ZEMALJA	6
M. P.:	SPRAVIŠĆE HKD U GRADIŠĆU - NARODNI SA- JAM ILI NARODNI SABOR?	7
NIKOLA BENČIĆ:	IMAMO GRAMATIKU! UČITELJ MARKO	8 14
S. ŠULEK:	KRITIČAR NISKOSTI KRŠĆANA ILI OSNIVAČ "RENOUVEAU CATHOLIQUE"	10 20
A. L.:	DENES JE MALA MEŠA KUPANJE U POLNOĆI	24
HAK:	PROGRAM HRVATSKOG AKADEMSKOG KLUBA	28
PJESME:	F. SINKOVIĆ, ANTUN LEOPOLD, VLADIMIR VUKOVIĆ, IVAN JAGŠIĆ, ŠTEFAN GINZLER	

"GLAS" IZDAJE HRVATSKI AKADEMSKI KLUB
Beč I., Tiefer Graben 25.

UREDNICI:
MARTIN PRIKOŠOVIĆ
STJEPAN ŠULEK

"GLAS" izlazi četiri puta godišnje.
Pretplata za četiri broja 16.-s.

P. b. b. ERSCH EINHUNGSORT: WIEN
VERLAGSPOSTAMT: WIEN I/1

Beč, rujna 1960.

ODJEK NAŠE ANKETE

Poslavši "Glas" br. 2 našim poštovanim čitaocima, počeli su odmah stizati anketni odgovori, koji su nas ugodno iznenadili, jer, moramo otvoreno priznati, nismo očekivali tako dobar i povoljan odjek s više vrlo aktualnih i zanimljivih mišljenja i kritika, što će nama mnogo koristiti u daljnjem uređivanju ovoga časopisa.

Dozvolite nam, dragi čitaoci, da Vam na ovom mjestu donesemo najvažnije odgovore. Smatramo da je to potrebno. Ne možemo se nazalost zadržati na svakom odgovoru, jer nam bi to uzelo mnogo mjesta.

U anketnom listu bila su i slijedeća pitanja:

- 1) Svidja li Vam se "Glas"? Ako da, zašto? Ako ne, zašto?
- 2) Koje članke najradije čitate?
- 3) Koje teme po Vašem mišljenju bi trebali više tretirati (gospodarske, političke, kulturno-knjizevne, pjesme...)?
- 4) Što Vi mislite o našem jeziku?
- 5) Smatrate za nužno, da mi i dalje pišemo književnim jezikom, ili, da se vratimo natrag na gradišćansko narječje?

Na svako od ovih pitanja donosimo po nekoliko odgovora, koji slijede:

- 1) "Uopće da ishaja. Mlađenački, idealizam, polet, snaga. Ufamo se, da će bit uvijek ovakovoga narastaja. Organizirati ta sveopći sastanak hrvatski!"

"Jesli "Glas" se bavi sa mnogim narodnim problemima, koji se ne mogu štampati u novinama. "Glas" ima dakle svoje vlasće zadaće. Najbolje mi se "Glas" svidja zato, kad se sami akademikari odgajaju s ovim organom za narodne svrhe i to na osnovi vlasće snage. Plod "Glasa" će narod žeti tek za 10 godina. List bi bio vrijedan ljepšeg oblika".

"Svidja mi se. "Glas je nedvisan i objektivan list, koji se istice u svom narodnom i kulturnom naprednom radu i stvaralačkom ambicijom".

"No. Kad ga nerazumimo po Hervačansku, ter mi već nekaže poslat Glas. Pisitega va našem jeziku kod se mi Gradišćani pominamo, ako si zamem Glas va ruku ter ne razumim ozi jedne recenice, ko sam nervozna ko ga hitim kraj". (Draga gospodjo! Vidimo da je Vaša kritika iskrena i da ona dolazi od srca i da ste Vi dobra Hrvatica, ali svaki narod mora u današnje vrijeme imati svoj knjizevni jezik. Gradišćanski Hrvati vode danas borbu za svoj opstanak, a ta se borba ne može služiti samo onim jezikom, kojim naš narod govori u stali i na ulici. I naši Nijemci imaju svoje posebne dijalekte, ali oni se moraju naučiti i svoj knjizevni jezik, koji vrijedi za sve Nijemce na cijelom svijetu. Mi nismo protiv narječja, kojim se naš narod služi doma. Mi samo hoćemo, da se naš narod nauči i knjizevni jezik. Hrvati imaju svoj knjizevni jezik i naša je dužnost, da ga prihvatimo. Draga gospodjo, dragi čitaoci istoga mišljenja, mi Vas potpuno razumijemo, ali Vas molimo, da Vi shvatite nas i naše argumente, jer samo tako možemo spasiti stablo Hrvata u Gradišću. - Ured.)

"Je, no ne u svemu. Jer njega pišu mlađi ljudi intelektualci, a to je samo po sebi garancija za budućnost naše knjizevnosti. Jer sam već davno prešao Sturm und Drang-periodu a mnogi članki ponavljaju naše davne misli, ali tako, kac da su oni

prvi, ki su to i to izmislili, te nas stare poučavaju i mlade. Takove pjesme kao "Psuj" za sada ostavite u džepu". (Pisac ove pjesme nije mislio na psovku kao takovu. - Ured.)

"Evo si uzoh malo vremena, da Vam odgovorim na Vaša postavljena pitanja. Kao prvo, da li mi se sviđja "Glas"? Dabome da mi se sviđja, jer on zbilja realno obradjuje sve probleme grad. Hrvata. Inace su svi članci uopće dobri, kao i pjesme".

"Književni prilog da. Književni prilozii su interesantni mnogo. Problematika suvremena. U stilu se propalazi dosljednost mađa ne rafiniranost. Politički program skućem, lokalni. Članaka bi trebalo biti mnogo i kratki".

"Kome da se nebi sviđjao, ako je Hrvat! Prije 20-30 godina sam nažalost iskusio, koliki hrvatski intelektualci su bili izdajice svog roda i jezika. No pisatelji pojedini članaka i pjesama "Glasa" se ne stide, nego ponose time, da su Hrvati. A oduševljenje, koje se u "Glasu" odraziya, je dokaz, da uvenuta grana gradišćanskih Hrvata sadržava još mnogo životne snage i darovitosti".

- 2) "Pripovijetke, liriku, jer najviše srce spaja, veže srca".

"Problemi naše narodne manjine".

"Kulturno i narodno-političke".

"Sve, ukoliko imam vremena. Osobito što se piše na prvim stranicama, dakle o narodnosti i jeziku".

"Koji članak najradije čitam? Na to je zbilja malo teško odgovoriti, jer jednako rado čitam sve od reda".

"Pjesme, druge priloge i biografije, posljednje politički dpgadjaji".

"Kulturno-književne i pjesme".

- 3) "Na pr. sada bi bila najvažnija tema: Ima li Južno Tirolsko već nego mi ili barem toliko kot mi? Onda zašto i s nami ne pred UNO? -Podatke! Drugo: uvijek naglasivati, da je za nas najveća sramota, da nas ni ne spominju, da smo asimilanti. Za koliko je već Slovenaca"?

"Uz književnost i druge kulturne grane (hrv.glazba, slikarstvo, kiparstvo i t.d.)"

"Kulturno-književne, narodno-političke, pjesme".

"U "Glasu" ima svega i to je dobro".

"Koje teme više obradljivati? Ja držim "Glas" za jedne kulturno-književne novine i prema tome mislim, da ne bi bilo loše, kad bi se o tome malo više pisalo".

"Gospodarske, kulturno-književne, pjesme i političke mnogo više nego dosada".

- 4) "Kulturno-kršćanske".

"Serija članaka o hrvatskim momcima povijesti i znanosti".

"Ali nema ili samo malo beletristike, odnosno pripovijesti. "Glas" bi morao služiti ne samo za političke i razne ekspektoracije, nego i za pokušaje mladih pripovjedača".

"Koje teme nedostaju? Odnos gradišćanskih Hrvata prema staroj Domovini".

"...dakle sve političke naravi".

"Folklorna djela".

- 5) "Neka oštane književni, ali zbog naših okolnosti glej zdola slijedeće. - Ako kanite oplivisati na opsirne sloge naroda, onda mora bit barem jedan dio na našem narječju. To sam vidio i kod omladine, a kako pak ne kod starijih"?

"Pridržite samo književni jezik. Upotrebljavajte jednostavne recenice samo u nekim člancima, t. t. ako nešto smanjite "akademski" nivo jezika, bit će to bolje za širu publiku. U narječju donesite samo pjesme naših gradišćanskih pjesnika".

"Dobra bi bila varijacija: književni i gradišćanski jezik. Jezik je dobar i napredan".

"Je".

"Da se u posljednje vrijeme usavršava, ali su ipak neki članci dosta teški: O manjinskom pitanju, O problemu trgovine. Ako hoćete, da Vas čita i narod, ne samo inteligencija, onda treba da donasate više lijepo književnosti u narječju".

"Natrag na gradišćansko narječje? Za ime Božje, ne činite to, jer ćete meni morati nabaviti jedan "gradišćanski" rječnik. Sad Vam stoji na raspolaganju, književni jezik ili rječnik. Ipak je bolje da ostanete kod književnog jezika, jer nije ni najmanje lijepo, kad nam se Austrijanci smiju, da sto bi mi htjeli nešto poduzeti za gradišćanske Hrvate i njihove škole, kad oni sami neznaju svog jezika pravo. Možda ćete smatrati to za nemoguće, gospodine Prikosoviću, ali meni su to već par puta rekli neki austrijski nastavnici. Zato ostanite kod književnog jezika, da si ne budu Austrijanci slamali jezik na ovakovim glupim pričanjima i njihovim filozofiranjem".

"Književnim, jer odgaja kompaktnost nacije".

"Na svaki način mislim za pravo, da pišete književnim jezikom. - Vratiti se na gradišćansko narječje bio bi jedan korak natrag. Cilj treba da bude književni jezik siriti, ali ne pretjerano, nego sistematično, kako i do sada".

Osim ovakovih mišljenja i kritika, Uredništvu "Glasa" stigla je i jedna "negativna" kritika, čijem je piscu Uredništvo ipak vrlo zahvalno, jer je kritika otvorena, iskrena, a nadasve hrvatska. Pa koliko nas je ova kritika iznenadila, ona nas je ipak istovremeno i obrađovala, jer smo dobili dvije pjesme, koje će nasi čitaoci rado citati. Ali cujmo najprije tekst pisma, koje glasi:

Poštovano uredništvo časopisa Glasa!

Držim si za dužnost, da Vam odgovorim na Vašu "šalnu pjesmu" o Štikapronci u Vašem 2. broju 1960.

Hotio sam Vam ostrije pisati ali sam se još jednoč "najzad držao". Vi ste mi u tom poslu još pre "mladi", da ca drugoga ne velim, zato Vas moram uputiti. Pišat Vas moram ja: Znete li Vi ca je Štikapron i hrvatska gradišćanska pjesma? Odgovor je jasan: ne! Je Vam poznato, da Štikapron jur hrvatsku jacku dulje zastupa neg ste Vi stari? Čitajte "Hrvatske Novine" od 22. I. 1938. ljeta, broj 4, druga stranica. Ondje morete citati med drugim: "Osebuju slast uzivanja je zbudilo u nami pjevanje stikapronskoga pjevackog društva. Malo kada su oglasale iz naših gradišćanskih grlov tako tehnicki i muzikalno izvrsne pjesme, kot su je to otpjevali Štikapronci..." Vidite ovo je konstruktivnost. Mislim, da naša mala šakica Hrvatov u Gradišću potrebuje narodno misleće ljude a ne "grobare" hrvatstva.

Pogledajte si "Wiener Bilderwoche" od 16. junia 1951. ljeta;

ondje znate od nas Štikaproncev čitati, ki su nas istaknuli kot (kao, da budete razumjeli) "Österreicher Slavischer Zunge". (Pogledajte si pravila HKD, § 2 c/2). Na mjesto "hvalospjev" difamacija!

Znate li Vi, da je po Drugom svitskom boju samo Štikapron hrvatsku jačku sa odlikovanjem dostojno pri naticanji zastupao i ca do "Bundessingen" dosao? Povite mi nek jedan zbor u cijelom Gradišću, ki zbor zna takovu prošlost pokazati i dokazati! A Vi kanite ote pionire, jačkare, ki su pred desetimi ili petnaestimi ljeti hrvatske jačke u javnom svitu širili i danas još siru kroz Vasu be... pjesmu difimirati i uništiti? Sramota i nebokričeća neznanost Vas kinci. Nimate ni pojma, ca se je u pojedinih sela u prošlosti godalo, ca se tice "Hrvatsku jačku".

Ki zbor hrvatski u Gradišću je jačio tolikokrat u "Radio Wien" kroz prošlih petnaestih ljet hrvatske pjesme kot Štikapron. Recite mi ga! Ste Vi Hrvat ili smo mi dostojni zastupnici "Hrvatske jačke" u Gradišću. Lako se zna jedno sa mukom skupaspravno društvo umraziti i umazati. Ugodalo Vam se je to sto posto. Nek tako dalje! Dobro je zaorao Vaš glas (Glas) u naša srca, dobro sjeme sijete u naša hrvatska sela i međ Vaše akademicare! Vrlo napredno misleći ljudi jeste! Čestitam!..." (Dragi Štikapronac! Ali pisac pjesme "Štikaproncem" nije u njoj mrazio stikapronsko pjevačko društvo i zasluge, koje je Vaše društvo postiglo za hrvatstvo. Pisca pjesme boli opće propadanje i gubljenje hrvatske svijesti u našim selima. - Ured.)

Evo odgovor "Glasu":

ODGOVOR ŠTIKAPRONCEV

Čitao sam u vašem "Glasu",
Zdizali se meni vlasi!
Ok, ča to vidiš danas?
Ča to piše nam "zlatni Glas"?

"-in ić" piše blatnom perom
Mrazne riči red u redom
Štikapronskim "pionirom".
Poznati su po svitu cijelom.

Vako piše: "Špekulanti,
Ča ste li vi muzikanti?
Pjesme ne idu od srca,
Srce vam po "Pemsku" tuca!"

Piscu ovih redov ada
Činjenica nije poznata,

Da je Štikapron u javnosti
Peldovan bio prošlosti.

Ali čuj, da imam šale,
Pa da nimam usti žvale:
Pozdravljam te tolikokrat
Kot je Štikapron vrat!

Ali i tolikoputi
Kot je Štikaproni kuti!
A sada na posao Ivane,
Da ti pero ne postane!

"Iniću" napisat rede,
Da si zeme malo "pelde"
Od jednoga Štikapronca,
Ki je citao "Glas iz lonca"!

-ov -ich (Ovich)

DRAGI, MLADI "-IN -IĆU"!

Nekate s Vašem spisom narod bludit!
Budućnost ce takov "glas" odsuditi!
Plakat ćete se nad našem narodom,
Da dalje štavljate tim govorom.
Je Vas Vaša majka ucila taj jezik?
Je to znam za naš narod dobar "lik"?
Vas razumi znam da jedan Nazor,
Kad pogleda na nebeski prozor!
Poznate li Vi Miloradića?

Njega hrvatskoga ormarića?
 Veli: "Ta jezik bi rad zatrt?
 To je zlo i grih na smrt!
 Je kulturi lomiti vrat,
 Je oltare rušit, žgat!"
 Ne proganajte Hrvate od hrvatstva!
 Vi mu ne ćete dati nikad bogatstva
 Dokle govorite ta jezik, ki nij naroda,
 Koga narod ne spoznava za svoga.
 Pojte u sela i pitajte naš narod
 Kako dugo će se još vozit "hrvatski brod",
 Ako Vi "Akademsom Glasu" nemir širite;
 Čestitam Vam, destruktivnost nek dalje pišite!
 Srđit se ne smite, da Vam vako pišem,
 Govorim Vam ričom a još ne zis bičem!

-ov -ich

Mislim, da ćete sada drukčije prik Štikaprona misliti. A kad Štikapron dođdete me poiscite pa ćedu Vam oči prik pojti! Pravoda, svi Štikapronci nij su tako svijesni Hrvati, ali zato i svi Mjenovci ili Boristofci nij su. Sve va jednu vriću ne smite hititi!

Jedan Štikapronac

Od poznatoga kulturnog radnika dobili smo jedno kratko pismo, u kojem on nabacuje gotovo sve probleme naše sadasnjice. Evo sto on piše:

"M.P. pretjera, kad tako predstavlja stvari, kao da se od naše strani nije ništa ili premalo poduzelo, da se ostvari član 7. Istina, može se i već vikati i pisati, no krivica je kod savezne vlade. Neka ostvari što je potpisala. Bencić N. opet mlati po "vođćim licnostima našega naroda", da se bore protiv novih riječi. Jest, borimo se protiv riječi: napokon, docim, unatoč, doduse, jer njih ne će naš clovik pozerat ni ako ih deset ljet cita. Borimo se po Maretiću protiv onih riječi tuđjih, za koje imamo svoje, ili u srpsko-hrvatskom rječniku ili u narječju. Vi mladi mozete govoriti: izvinite me etc., ali ja ću uvijek: oprostite mi, ili ispričajte me i td. Mi se borimo već 40 godina protiv nazdnjactvu - citajte samo stare Hrv. Novine, a sad dojde Glas pa nas prozove destruktivcima, jer katkad upozoravamo urednika, neka ima sluha i za ono, sto narod može i sto ne može razumjeti. Ako ste Vi "Iz naroda za narod", onda slusajte malo i na narod. Vrijedna inteligencija ionako ide s nama i s Vama. A koji Miloradića stuje i citira, on neka ne tuće previše po narječju. Nazadnje: Tome Bedenik je opsirno predstavljen u Kalendaru 1956., 90 stran. Šrdacnim pozdravom stari..."

Isti pisac napisao je već citiranu recenicu, da "mnogi članki ponavljaju naše davne misli, ali tako, kao da su oni prvi, ki su to i to izmislili, te nas stare poučavaju i mlate". (Mislimo, da je potrebno, ako ponovno otkrivamo one iste misli, koje ste Vi, dragi citaoce, otkrivali još u vrijeme, kad mi nismo bili na svijetu, jer samo na taj način mozemo otkriti problem u nama samima, to jest hrvatstvo u nama. - Ured.)

Nismo se bojali ovoga objelodaniti, jer mislimo, da se samo otvorenim radom može nešto postići. Mi smo svjedoci neprestanog propadanja naših hrvatskih sela, pa nam je duznost, da potstrekavamo na jači rad sve one, koji su u direktnoj vezi s narodom. Urednik "Glasa" postavio je djeci u nekim selima Sjev. Gradišća mnogobrojna pitanja na hrvatskom jeziku, a on je dobio odgovor od njih na njemačkom jeziku. Gdje leze uzroci tom zlu? Mi se jako

(Nastavak na str.25)

SUDBINA BALTIČKIH ZEMALJA

Ima 20 godina, da su baltičke zemlje Estonija, Letonija i Litva od Sovjetskog Saveza anektirane. To je bilo 15. juna 1940., kada je Crvena Armija, po isteku 24-satnog ultimatum, prekoracila sovjetsko-litvansku granicu. Unutar nekoliko sati isto se dogodilo s ostalim dvim zemljama.

Kako se moglo dogoditi, da se Sovjetski Savez osudio napasti ove zemlje, bez da mu je Hitler navjestio odmah rat? Ovaj je čin komunističku sovjetsku zemlju približio granicama Njemačke i stoga je opasnost sovjetske invazije bila vrlo blizu. Predočimo si zato, kakvu su vodile politiku obe zemlje prije aneksije baltičkih zemalja.

Već je u godini 1926. između Njemačke i Sovjetskog Saveza zaključen ugovor o neutralitetu. Na ovaj ugovor oslanja se sada takozvani "Njemačko-sovjetski pakt o nenapadanju" od 23. 8. 1939. U ovom paktu zadužuju se oba partnera o nenapadanju unutar 10 godina. Ugovor su potpisali s njemačke strane ministar vanjskih poslova Ribbentrop a sa sovjetske strane ministar vanjskih poslova M. Molotov. Sa stanovista narodnoga prava protiv ovoga ugovora ne bi se moglo ništa kazati. Ali, pored ugovora, zaključen je i "tajni dodatni protokol", koji je također potpisan od oba ministra vanjskih poslova. Pored ostalog u njemu stoji i slijedeće:

"Für den Fall einer territorial-politischen Umgestaltung in den zu den baltischen Staaten (Finnland, Estland, Lettland, Litauen) gehörenden Gebieten bildet die nördliche Grenze Litauens zugleich die Grenze der Interessenssphäre Deutschlands und der UdSSR. Hierbei wird das Interesse Litauens am Vilnauer Gebiet beiderseits anerkannt".

To dakle znači podjelu država istočno od Njemačke, pri čemu si Njemačka htjela zadržati Poljsku, dok je baltičke zemlje prepustila sovjetima. To je bila politika, koju vodiše oba diktatora, Hitler i Staljin.

A sada godini 1940. Crvena Armija maršira u baltičke zemlje, pod izgovorom, da bi u suprotnom vlade ovih baltičkih zemalja zaključile "iza leđa naroda" vojni tajni pakt, koji bi bio uperen protiv Moskve. Sovjetski Savez zapocinje masovnim prijetnjama protiv vlade Litve, čime je slomio otpornost toga naroda. Litvi ne preostaje drugi izlaz, nego Crvenu Armiju pustiti u zemlju. Predsjednik Smetona bježi u inozemstvo. Dolazi do sastava komunističke vlade kako u Litvi tako i u obim drugim baltičkim zemljama. U julu 1940. održani su u svim trim zemljama "izbori", koji nisu vođeni slobodnim sistemom, u zapadnom smislu. Istovremeno su ove zemlje uključene u državni sistem Sovjetskog Saveza.

U noći između 14. i 15. juna 1941. deportirano je iz ovih zemalja u azijski prostor otprilike 140 000 osoba. Pojednostiti ove deportacije ne zelim iznositi, jer je bila doista neljudska. U junu 1941. došlo je do njemačko-sovjetskog rata. Na taj način ispale su baltičke zemlje iz sovjetske ruke. U godini 1944. kod povlačenja njemačkih trupa iz Sovjetskog Saveza, ovim je narodima bilo jasno, što ih opet čeka. Ali ovaj se put narod htjeo braniti. Došlo je do partizanskog rata, koji je trajao sve do 1950., i koji je, kako se zna, bio vođen s obadviije strane necuvenim grozotama. Ovaj je rat zahtjevao mnogo hiljada mrtvih. (Otprilike 20% stanovništva deportirano je ili uništeno).

Nije li paradoksnog, da je na nürberskom procesu Sovjetski Savez nastupio kao tužilac? Pokojni ministar vanjskih poslova SAD, veliki borac za slobodu, Dulles, jayno je optužio Sovjetski Savez, prije svega Staljina, da je baltičke zemlje okupirao. Ali je Molotov istupio kao Staljinov branilac. On je tvrdio, Sovjetski

je samo zaštitio baltičke zemlje i time spriječio aneksiju po Hitleru. Ali mi si danas moramo postaviti pitanje: Mora još uvijek Sovjetski Savez te zemlje štiti od napada Hitlera?

Ako mi na svršetku našega prikaza zelimo baciti pogled na povjest baltičkih zemalja unutar zadnjih decenija, pada nam u oči velika tragika, koja je pogodila te zemlje. Poslije Prvoga svjetskog rata uspjelo je baltičkim zemljama osloboditi se gospodstva ruskih careva. One su uživale državnu samostalnost punih 20 godina. A te su godine dostojale, da se u njima stvorio i razvio zdrav patriotizam, mada od zapadnoga svijeta nisu ove zemlje bile naročito potpomagane. Ipak ime je uspjelo, da su unutar kratka vremena razvili zemlju do gospodarskog i kulturnog procvata. Ali u godini 1940. spustio se željezni zastor na ovu zemlju, koji je ostao do dana danasnjega.

Mi se samo nadamo, da je za baltičke narode ova 20-godišnja sloboda bila korisna, da bi oni ljudi, koji su proživjeli to vrijeme, bili beskompromisni borci za mir.

Stjepan Horvat

SPRAVIŠĆE HKD U GRADIŠĆU - NARODNI SAJAM ILI NARODNI SABOR?

Ovih dana će HKD u Gradišću održati svoju tradicionalnu generalnu sjednicu, na kojoj će dosadašnji odbor društva dati gradišćanskim Hrvatima izvještaj o tome, što se od zadnje godišnje sjednice radiło. Kako smo čuli, ova će se sjednica održati u našem selu Geristofu. Po izvještaju staroga odbora, isti će otkupiti, te će se izabrati novi odbor, čija će biti zadaća da u tekućoj godini vodi sva pitanja naš gradišćanskih Hrvata. Novi odbor predstaviti će se narodu svojim novim programom. To je uobičajeni put svake godišnje sjednice bilo kojeg društva, na kojoj se bira novi odbor i postavljaju novi programi. Svaka ljudska organizacija (gospodarska, kulturna, politička, narodna...), prije nego postavi svoj program, mora dobro izvagati situaciju, to jest, sve mogućnosti rada podrediti toj situaciji. Kada se taj položaj situacije skupi i uoči, onda je lako naći metode rada, koji zahtjeva mnogo truda, vremena, a nadasve pravoga idealizma za stvar. Svi su programi samo fraze na papiru i baloni u zraku, ako za njima ne stoje sposobni i odlučni ljudi, sposoban aparat. A jedan takav program mora biti prije svega prilagođen realnim mogućnostima vremena.

Nama iz HAK-a leži mnogo na srću rad HKD u Gradišću, pa nam stoga nije svejedno, da li to društvo igra onu ulogu, koju bi pored svojih narodnih zadaća moralo igrati, jer mi bi željeli, da HKD bude doista jaki Hrast u sredini svojega hrvatskog naroda u Gradišću i s kim bi svi slojevi toga naroda bili najuže povezani, kao u pravom narodnom tijelu. Mi iz ovih razloga iskreno zelimo, da ovogodišnja skupština HKD stvori te mogućnosti i preduslove, da ono doista postane taj Hrast - centralno narodno tijelo. Kako to mi mislimo, već smo više puta o tome u "Glašu" pisali, pa nije potrebno, da se i sada na to opširnije osvrćemo, nego je vrijeme, da svi zajedno o tome otvoreno razgovaramo i donesemo odgovarajuće zaključke. Zato mi od ovogodišnje generalne skupštine HKD očekujemo vrlo mnogo, jer od nje će ovisiti, kojim putem će krenuti budući nastup gradišćanskih Hrvata prema nutra i prema van. Završujući ove redke, zelimo godišnjoj skupštini HKD u tom smislu mnogo uspjeha u radu.

IMAMO GRAMATIKU!

NAŠAO SE ČOVJEK NAKON PETSTOLJETNOG ZBOROVANJA HRVATA U GRADIŠĆU, KOJI JE UVIDIO VELIKU POTREBU IZADNJA JEDNE GRAMATIKE I TIME OSTVARIO JEDNU IDEJU ZA KOJOM SU ČEZNU-LI I MNOGI DRUGI NAŠI KULTURNI RADNICI...

Krajem juna lutao sam bez cilja po Beču. Kada sam od Schwarzenberg-trga krenuo pravcem katedrale, naišao sam na knjižaru, čiji me sareni izlog odmah privukao. Knjige su me uvijek jako zanimale i tako sam se i sada udubio u njihove naslove u izlogu. Ovaj put se dogodilo čudo. Na lijevoj strani izloga opazio sam i jednu hrvatsku knjigu. Čitam: Konrad Mersich: "NAŠ JEZIK - VJEŽBE I GRAMATIKA". I srce mi je jače zakucalo. Među toliko svakojakih knjiga u tom mi je momentu ova bila najdraža i najvrijednija. Čudio sam se mnogo, da je jedna hrvatska knjiga pronasla svoje mjesto u izlogu knjižare. Tada sam se sjetio vijesti, koje su stigle do mene još za vrijeme štampanja i putem "Naseg Tajednika". To je bila ona, davno obećana i nestrpljivo očekivana knjiga. Moram je imati. Odlucno posegoh u svoj studentski džep i pozurim kući - knjigom.

Dostavši kući znatiželjno otvorim prvu stranicu. Konrad Mersich - Frankanavac - sjetih se, i dalje - Naš jezik. Sumnjivo sam gledao na riječicu "Naš". Koji nas? Onaj, kojeg samo domorodac razumije? Čitam dalje: Vježbe za 2. 3. (4.) - 4. 5. (6.) razred i GRAMATIKA za 6. 7. 8. razred hrvatskih osnovnih škola u Gradišću - i dole - Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst Wien. Nisam mogao vjerovati svojim očima. Pa ipak sam morao. Skeptično sam počeo listati, pa uspoređivati. I zedno sam listao, citao, divio se i veselio, jer se uskoro uvjerih, da knjiga zaista odgovara svojem naslovu "NAŠ JEZIK". To je naš pravi jezik! Našao se čovjek nakon petstoljetnog zborovanja Hrvata u Gradišću, koji je uvidio veliku potrebu izdanja jedne gramatike i time ostvario jednu ideju za kojom su čeznuli i mnogi drugi naši kulturni radnici.

Čišćenje jezika i čeznja za jednim čistim i suvremenim jezikom, javlja se već u prvim kalendarima Jure Horvata, 1864. i slijedećih ljeta, kada tzv. "kalendarci" teske debate vode s ondasnjim konzervativnim krugovima. U ime kalendaraca piše Gašpar Glavanić protiv Fitzkinog jezika - tada već zastarjelog: "... dajte mi simo ta "Pregled Sztaroga i Novoga zakona" i ja ću vam očevidno dokazati, da spisatelj prisickih knjig nijednoga pravila gramatickoga ni sintaktičnoga nij poznal; da ni imal ni ideje o hrvatskom pravopisu". A u članku župnika Robiče citamo i ovo: "Dok su se svi jeziki ganuli i za svoje usavršavanje delali, mi smo ove krajine Hrvati stali, i zato je naš jezik va mnogih seli jur zgubljen, a va mnogi opet od smrdljive lokve mrzji. Koga med nas ne će uho bolit i gdo ne će našega jezika milovat, kad cisto hrvatskoga sela clovik na pitanje, zac su mu konji tako cemerni? odgovori; morali su jur paucajti fest herholtat...Nase trsenje mora ada bit k jeziku nasi hrvatskih bratov na jugu se približavat, da budemo mogli i časom njihove knjige hasnovať". Istoga mišljenja je i M. Miloradić, kada 20. ozujka 1926. piše: "Ako hoćemo ostati Hrvati, moramo se književno najzad pricipiti našemu stablu na Jugu". I DANAS SMO STIGLI TAKO DALERO I GRANA SE PRIVILA STAROME STABLU, I TO MLADA KLICA. Kako će se prikoliti ova grana, to ovisi od onih, kojima je dužnost voditi brigu i njegovati ovu slabu nemoćnu kliču. A to su naši učitelji. Sjeme je posijano po citavom Gradišću. Kakva će biti žetva, to ovisi samo od UCITELJA. Ova grana mora ojačati i postati sve moćnija. Ova grana mor. preziviti tužne i sablasne riječi Dobrovića u grad.

kal. 1955., koji piše: "Grob je otprt... U ušima nam zvoni mrtvački zvon, iz daleka čujemo "circum - dederum" ko naš na blizi pokop spominja". - "A mi vraćitelji stojimo prez tanaca pri stelji našega umirajućega gubljenoga naroda i nimamo druge medicine, izvan ovih zadnji rici. Brate! Sestra! Ne umri! Uči se niški, ali ne pozabi svoj materinski jezik".

Brate! Sestra! Ovom knjigom se oduzima mogućnost izgovaranja: Nemamo iz čega učiti. Primi ovu knjigu u ruke kao nešto veliko i uči! Dokaži neispravnost one teške rečenice Blažovićevog igrokaza "Koliko smo, to smo", gdje novinar učitelju kaže: "Mogućnosti ima, samo volje nema". I jezik se samo dobrom i čvrstom voljom može usavršavati i čistiti od provincijalizma i tuđica.

Zašto trebamo gramatiku? Kakvu ulogu igra ona u životu jednog naroda?

Gramatika obuhvaća književni jezik, kojim se u dotično vrijeme piše i govori. Ona nas uči pravilno govoriti i pisati. U gramatici se iznose glasovi, oblici, tvorba riječi i sintaksa dotičnoga književnog jezika. Gramatika se razvija tokom vremena i ona je osnova svakom jeziku, iako mu je podređena. Ta osnova je nedostojala nama preko više stoljeća. Kako se sjećam, vidio sam jednu jedinu gramatiku za Gradišćane od Miloradića, ali na čakavskom dijalektu. Danas moramo znati, da mi ne možemo uzdići nijedan naš dijalekt za pravi književni jezik.

Stari grčki i rimski filozofi i govornici mnogo su pazili na pravilan i lijep govor. A mi, koji već postojimo nekoliko hiljada godina i koji se nazivamo Europejcima i kulturnim narodom, nemamo književnog jezika. Da li može nama biti svejedno kako mi govorimo? Ne! I mi se moramo truditi na lijepo slovopletenje, na koje je staroslavenska literatura tako ponosna.

Ova je knjiga plod viseljetnoga naučnog rada. Sa zadovoljstvom možemo ustanoviti, da je izradjena za našu djecu rutinom dobrog pedagoga, koji se razumije u svoje zvanje. Sadržajno možemo knjigu podijeliti na tri velika djela: 1) Vježbe, za II. - VI. r.; 2) Gramatika, za VI. - VIII. r.; 3) Rječnik. Zapravo su te "vježbe" indirektna gramatika, za one razrede, u kojima se ne može govoriti o pravoj gramatici. Gramatična pravila mora dijete vježbati od prvog razreda. A na koji način? To je pitanje nastave. Gramatika ne smije biti dosadna, nerazumljiva, mađá je ona jedan od najtežih predmeta. Učitelj se mora služiti različitim pomagalima, da bi djeca mogla uspješno, takoreći neprimjetno, savladati predvidjeno gradivo. Tim finim pedagoskim zahvatom se služi bogato g. Mersich. Pogledajmo samo "vježbe". Od početka skolske godine pa sve do svršetka, obuhvaća gradivo takvo što, koje djetetu vizuelno olakšava učenje. Govori se tu o skoli, o jeseni, o voću, pa, o tome, što se u jeseni događa; kako se pase, o domaćim životinjama, o lovu, o dušnom danu, groblju, o crkvi, zimi, o ružnom vremenu, o toploj sobi, o zimskim dječjim radostima - kako djeca očekuju sv. Nikolu -, o Božiću, Novom ljetu, o proljeću, cvijeću, o majčinom danu, i, na kraju, o ljetu, odmoru. Sve je to usko povezano s dječjim životom. Dijete se u knjizi upoznaje s onim, što je preživjelo doma, u polju... Reproducira i sjeti se onoga, što je njegova sadasnost, ali ne na mehanički način. Djetetu je dana mnozina novih izraza s kojima će se učiti samostalno misliti. Nastava u istočnim zemljama služi se baš suprotnom metodom; ne dozvoljava djetetu samostalno mišljenje, jer to bi bilo opasno. Naša nastava, koja se naziva humanskom, mora se služiti takvim metodama, koje nauče dijete samostalno misliti i raditi. U ovom pogledu je gradivo u gramatici izvršno raspoređeno. Isto to važi i za drugi dio knjige (VI. - VIII. r.). Kad smo već kod sadržaja moramo isto istaknuti i moralni karakter materijala. Mnogo se debatira o tome, da li jedna gramatika može nešto doprinjeti razvoju moralnog pogleda na svijet kod jednog djeteta? Moram debelo (Nastavak na str.21)

KRITIČAR NISKOSTI KRŠĆANA

ILI OSNIVAČ "RENOUVEAU CATHOLIQUE"

U ovom članku riječ je o osnivaču kršćanske književnosti, Leonu Bloy-u, francuskom piscu na prelomu devetnaestoga u dvadeseto stoljeće. Čitaocima je možda poznato, da danas postoji u kršćanskim zemljama jedna literatura, koju nazivamo kršćanskom literaturom, jer ona obrađuje odnos modernog čovjeka prema Bogu. A najreprezentativnije predstavnike novovjeke kršćanske literature dali su Francuzi, Nijemci i Englezi. (Veliki Dostojevski je svima njima učitelj i predhodnik). Mi imamo posla s ljudima, kojima nije dosta ustanoviti da postoji Bog, nego, koji su išli mnogo dalje u traženju za smislom... Nabrojimo usput imena najpoznatijih kršćanskih pisaca: Paul Claudel, Francis Jammes, Charles Péguy, Francois Mauriac, Georges Bernanos, Julien Green, Simone Weil, G.M.Hopkins, G.K.Chesterton, T.S.Eliot, Bruce Waugh, Graham Greene, Dylan Thomas, Gertrud von le Fort, R.A. Schröder, Ina Seidel, Konrad Weiss, Ernst Wiechert, Franz Werfel, Werner Bergengruen, Elisabeth Langgässer, Reinhold Schneider, Stefan Andres, Edzard Schaper, Albrecht Goes, Heinrich Böll i dr. Govorenje ovih ljudi interesantno je i za komuniste, jer oni, čitajući ovu literaturu, mogu NEŠTO otkriti, što je milion puta udaljenije od najortodoksnijeg komunizma, fasizma, kapitalizma, imperijalizma, kolonijalizma, eksploatizma... A razvitak ove literature na Zapadu započinje s imenom Bloy, s ovim razjarenim muzejem, "bozjim vikacem" (kako se sam nazvao), vječnim prosjakom i siromakom i "apsolutnim sanjarom"; da, u njemu je prvome eksplodirala kršćanska duša s grcem mrznje protiv purgarske casti i automatske predanosti raču i ispunjenju duznosti, koja ne poznaje religije i Boga, ni ništa, što je sveto, vječno i apsolutno. S njegovim imenom započinje razvitak slavne kršćanske literature, u kojoj Bog više ne igra neku "lijepu" ulogu; u njoj je Bog strašna pojava, do kojeg se dolazi tek spoznajom grijeha, vruga i krivnje. Epoha, nazvana "Renouveau catholique" (proljeće katolicizma), započinje s Bloy-ovim "Očajnikom", u godini 1886., knjigom, koja je 1887. djelovala u pariškom društvu kao bomba i izazvala opću antipatiju i neprijateljstvo građanskih literata prema Bloy-u. Mi danas moramo biti duboko zahvalni tom izvanrednom čovjeku, tom velikom očajniku i kršćanskom buntovniku, koji je idiotiju i glupost ljudskog društva (purgarskog društva) napao s kršćanskog stanovišta. On se doista cijeli svoj život borio protiv neprijatelja Crkve, svejedno, o kakvim se to ljudima radilo, ateistima, marksistima, ili pak o onim kršćanima, koji su Crkvu iskoristavali za svoje lične, egoisticne i materijalne interese. A takovih je bilo najviše u redovima purgera, građana. Njegova je borba započela onog časa, kad je u sebi ugusio mladenacke valove nihilizma i ateistickog odusevljenja za komunizam. A izljevi njegove borbe izbijaju na vidjelo snagom jednog proroka nove apokalipse, sa strastvenim osjećajem posjedovanja apsolutne bozanske istine. On je govorio i pisao kao novovjeki mistik i vizionar buduće katastrofe novovjeke apokalipse, kao očajnik u pustinji, kao veliki usamljenik. Stoga ga s pravom njegovi nasljednici nazivaju "apsolutnim katolikom", "profetom apokalipse", "hodocasnikom apsolutnog"...

Pokusajmo sada navesti neke pisce, koji su pod Bloy-ovim utjecajem postali nosiocima "proljeća katolicizma" u Evropi. Pieter van der Meer de Wolcheren postaje poslije Prvog svjetskog rata (nakon svoje nicevske i revolucionarno-marksisticke epohe) putem Bloy-evog duhovnog zračenja, njegove knjige "Krv siromaha",

učiteljem katoličke književnosti u Nizozemskoj. Obračenic, Giovanni Papini, koji je u dvadesetim godinama o.st. sa svojom knjigom "Storia die Christo" postigao svjetski uspjeh, svoje obracanje u krilo katolicke crkve u prvom redu zahvaljuje Bloy-u. (Bloy je vise ljudi priveo natrag u krilo matere Crkve, na sto je on bio narocito ponosan). Misticko-ekstatička poezija pjesnika Domenica Giuliottija, stvorena je u prvom redu pod utjecajem Bloy-a. Filozof Nikolaj Berdjajev (narocito poznata djela: "Sudbina ljudi u našem vremenu", "Istina i laž komunizma", "O dostojanstvu kršćanstva i nedostojanstvu kršćana") kao da osim Bloy-a ne poznaje nijednog drugog francuskog književnika i pjesnika 19. vijeka. Berdjajev kao poznati kritičar građanskog i komunističkog društva napiše: "Medju ostalim licnostima Zapada, koje su se digle protiv građanskog duha vremena je katolicki francuski pisac Leon Bloy najostriji um i najradikalniji. On, koji je citav svoj život živio u nevolji..., napisao je genijalnu knjigu "Exeges des lieux communs" ("Razlaganje opće poznatih fraza"), u kojoj je opisao otrcanosti građanske mudrosti..." Belgijski pisac Levaux, u povjesti svoga obraćanja "Quand Dieu parle", god. 1929., opisao je, kako je on nakon dugog uzaludnog traženja i lutanja tek pod utjecajem Bloy-a došao do unutarnjeg smirenja i prave vjere. Zatim da spomenemo ime Bloy-evog velikog prijatelja Jacques-a Maritain-a, koji napiše i ovo: "On je očekivao dan neposrednog gledanja i citavo njegovo literarno pregnuće sastojalo se, da u igri nepoznanica i parabola, omogući zracenje osvijetlene noći". - "Velika plamen, koja u njegovom djelu buktji, je kao odsjev blaženstva suza". (Citacima preporučujem Maritain-ov esej o Bloy-u i to u njemačkom prijevodu izbora Bloy-evih djela "Der beständige Zeuge Gottes"). Od Nijemaca moramo spomenuti kršćanskoga egzistencijalistu Petera Wust (čiju bi autobiografiju trebali citati svi školarci) i Karla Pflieger, propagatora Bloy-a u Njemačkoj, pisca uvodnika "Misterij siromastva Leona Bloy-a" prvoga njemačkog izdanja Bloy-eve knjige "Krv siromaha i pisca snažnog eseja "Bloy, hodocasnik apsolutnoga" i djela "Duhovi koji teže za Kristom". Pflieger je na taj način stvorio preduslov, da je Bloy-a katolicka njemačka inteligencija akceptirala kao "misticara svete strasti". Pflieger naglasuje, da je Bloy "jedna od napetosti protivurjernih strasti raskrecena duša", koja jedinstvo svoje licnosti spasava u "oklopu apsolutnoga". Pflieger pripisuje Bloy-u isto značanje, kao piscima: Péguy-u, Gide-u, Chesterton-u, Dostojevskom, Solovju i Berdjajevu. Hubert Colleye napisao je u više svezaka studije o Bloy-u ("L' Ale de Léon Bloy"), u kojima je ustanovio sve biografske i literarne momente. On naglašuje da ocavanje Léona Bloy-a nema ništa zajedničkog s "romantičkim" i "literarnim" ocavanjem jednoga Rousseau i Byron-a. Ovo ocavanje, prema Colleye, pripada osjećaju apsolutnog Ništa, koje je gusilo Beaudelaire Verlaine, Dostojevskog. Ali najveći i jedini pravi nasljednik nesmrtnog Leona Bloy-a, bio je Georges Bernanos, čiji agresivni eseji i ideoloske kritike vremena gotova u sevmu podsjećaju na Bloy-a (Karl-August Götz). Bernanos nazove Bloy-a "jedinim sakramentom literature". Njih veze i slicna sudbina. Sudbina prosjaka i zajednicko nepovjerenje prema dostignucima moderne kulture (A.-K. Götz). Obima je zajednicka crta beskompromisna borba protiv gluposti purgera i marksista. (Ipak je Bernanos u nekom pogledu bio umjereniji. Isusovci nam radije preporučuju Bloy-a nego Bernanos-a, iako je Bloy u više navrata napao Isusovce). Bernanos kaže, da je Bloy katastrofu "nasega svijeta" predvidio pola stoljeća unaprijed. Bloy-eva objava sastojala se u prvom redu u tome, da upozori svijet na buduće teske dane nove apokalipse. Nakon predviđanja, na sto je osudjeno kršćansko društvo, Bloy kaže: "SVE JE SADA NEKORISNO, OSTAJE NAM SAMO PREUZIMANJE MUČENIŠTVA...- "Židovi su isto tako ljudi, isto tako slijepi, kao

i kršćani. Jedna priprema, puna tajne, koja danas obuzima cijeli svijet, predigra je budućega katastrofalnog pustošenja. Jedni i drugi u jednakoj su mjeri nesposobni, da razlikuju prijatelje od neprijatelja, i oni su zajedno, kako stoji u bibliji napisano "s istim lancem tame okovani..." - "On ne očekuje spas od organizacije trpljenja, nego od otvorenih rana čovječanstva". Tako je pisao on, Bloy, "kršćanski monstrum", kako ga nazove jedan suvremeni njemački kritičar, on, koji je Židovima posvetio jednu knjigu ("Le Salut par les Juifs", g.1892.) i u njoj među ostalim i slijedeće napisao: "Legenda i tradicija hoću, da su svi Židovi lihvari...Ali ova je legenda čista laž..." - "Nacionalizam...stoji bez sumnje još dublje nego ateizam..." - "Služba Božja je tvrda i prosta. Samo Vam pretvorica kaže suprotno..." - "...jednoga naroda, iz kojeg su proizašli patrijarhi, proroci, evangelisti, najvjerniji učenici, da ne govorimo o Djevici Mariji i Spasitelju samom, koji je bio Lav Judeje, pravi Židov - neizrecivi Židov..." - "Ipak je, usprkos svega, pleme, našega Gospodina Isusa Krista...besmrtno..., ali neostečeno u svojem korjenu, koji dosize duboko u krilo Božje Volje... Jer njima je sve oprosteno. A međjuvremeno čine pokoru za zemlju". Citiram ove rečenice, jer taj isti njemački kritičar hoće dokazati, da je Bloy bio predhodnik totalitarizma dvadesetog stoljeća, što je jedna laž. (Kasnije ćemo se na tu temu još osvrnuti).

Engleski kršćanski pisac, Graham Greene, ne goji doduše mnogo simpatija za Bloy-a i naziva ga "ljutim čovjekom", kojemu nedostaje "stvaralacki instinkt", "koji je cijelo vrijeme bio zaposlen samo sam sa sobom". Vrlo je zanimljivo pitanje, zašto se upravo Greene prema Bloy-u odnosio prilično povučeno i negativno, kad se dobro zna, da se Greene držao za advokata siromaha 20. stoljeća, dakle, za ono, što je Bloy cijeloga svojeg života bio. Bloy je bio ljut čovjek i to dokazuje gotovo svaka njegova rečenica, ali Bloy nije bio književnik, on nije živio za literaturu. Njegova je objava bila druge prirode. Čujmo ga što sam o tome kaže: "Čim više trnim, tim manje očajavam. Mene nijedna sramota ne će baciti na dno, nijedan me greben ne će razbiti...Mene se ne može razbiti. Koliko Vam puta nisam pisao, da se ja svemu nadam, da ja sve očekujem, pa bilo to u dubini provalije, najdublje i najstrasnije provalije...JA NE ŽIVIM ZA LITARATURU I ONA NIJE MOJ CILJ. Ona je odavna za mene jednostavno samo jedan instrument, s kojim se ja, u svojoj nevolji poslužim, dok čekam na dolazak svoga dana. -... U meni je od moga djetinstva usad ena mrznja a pri tome nije ljuđe nitko ljubio tako nekrivo kao ja..." - "Što ja mogu, ako se u mojoj prtljagi nalazi umjetnost! Meni ne ostaje drugi izlaz, nego biti u službi Božje Istine, što mi je dana putem laži!" - "Ja sam samo siromašan čovjek, koji traži svoga Boga, kad ga on grčevitim plakanjem na svojim putovima zove..." Da, cijelo životno djelo Leona Bloy-a je autobiografskog karaktera i mi mu možemo i moramo vjerovati, kad kaže, da njemu literatura služi samo kao instrument. Prava njegova zadaća sastojala se u prikazu slika nove apokalipse i katastrofalne epohe, koja slijedi usled očmetništva od Krista. On je u svojim djelima pokušao oveličati siromaštvo kao jedino istinsko i legitimno nasljedstvo Krista. U tome je on velik i besmrtn. Njegova samosvijest bila je mahnita i puna demonskih razbojnih sredstava, koja je sličila Nijemcu Nietzsche-u, ali, N. i je svijet promatrao iz jedne druge perspektive, iz perspektive "Übermenscha". Bloy-ove ekstremno formulirane rečenice uperene su protiv onih kršćana, koji onešćavaju Boga, kako nisu bili u stanju onešćavati najfanatičniji neprijatelji Krista, njegov je bijes uperen protiv bogatih građana, kućevlasnika, filozofa, tehničara, muzicara, literata, zurnalista, protestanata. Svima njima predbacuje nekršćanski život, da nisu postali sveci. "Postoji samo jedna tuga: da čovjek nije svetac".

Njegova mržnja na ljude je univerzalna. Jednom je napisao, da bi njegovo zadovoljstvo bilo samo onda savršeno, kad bi se mogao uvjeriti, da čitava Njemačka umire od gladi. (Mrzio je Nijemce, naročito protestante. Protestansku službu Božju nazove on bogohuljstvom). Osobiti pak bijes izazivala je u njemu prosječnost ljudi, njihova iskvařenost. Jedna djevojka postala je pod Bloy-evim utjecajem naročito pobožna. Majka se zabrinula zbog nastranosti svoje kćeri i zamoli Bloy-a, da je on opet privede "razumu". On majci napiše jedno pismo, u kojem citamo i ove rečenice: "Vi si prisvajate pravo, nad drugima vladati, ako ih silite da misle i gledaju, kako Vi mislite i gledate, bez ikakva obzira na naročite sklonosti, koje su svakom pojedinom od nas dane. Ovi ubogi ljudi nazivaju mudrošću ili razumom ono, što je u stvarnosti gušenje ljudskih duša u iskvařenosti prosječnosti. O, ako se ja samo sjetim, da su pred 50 godina mudri ljudi iz mene htjeli načiniti kancelarijskog činovnika i da su oni moj umjetnički poziv držali za ludost! Koja ostroumnost! Prava mudrost sastoji se u tome, da se prirodno i poslušno čini sve ono, što Bog od duše traži, kako on hoće i kada on hoće..."

Bloy jednom napiše: "Ja sam u prvoj liniji za kršćansko barbarstvo". Radi takovih i sličnih formulacija njemački ga kritičar ubraja među predhodnike nacionalsocijalizma i fašizma. To je doduše nemoguća rečenica, ali neopasna; mi se je netrebamo bojati. Čovječanstvo ne želi u pravac sredovječne inkvizicije i danas čovjek raspolaze s dovoljno sredstava, da se odupre jednom takvom "barbarstvu", kao što će se uskoro oduprijeti onom crvenom. Jer čovjek je sazrio u svom postojanju, on je bučan. Ako se Leon Bloy u svojim dnevnicima, pamfletima i romanima izražavao vrlo drastičnim i ekstremno-formuliranim rečenicama, mi njega moramo razumjeti. On je živio u vrijeme općeg rasula svih duhovnih vrijednosti, "rasula" kršćanstva, kad su ljudi masovno poceli gubiti kršćansku svijest i kad je nastala u svim slojevima naroda opća moda biti prosvjećenim, vjerovati u Darwina. Nihilizam je osim toga bio na pragu da sruši staru kuću sazidanu na principima kršćanstva i da stvori nova božanstva i nove vjere, koje su imale zamjeniti židovskog i kršćanskog Boga. (Djeca toga naturalističkoga nihilizma - kako ga naziva Franz Werfel - bili su Lenjin, Staljin i Hitler). Franz Werfel u tridesetim godinama našeg stoljeća kaže: "Moraju se, bez sustezanja odlučiti ili za ateizam ili za vjeru u Božansku Objavu. Sve što je između toga, nema dna, a kako se pred zadnjim konsequencama povlaci natrag, nedosljedno je. Na svaki način, ovo što je između, je upravo prostor, u kojem živi danasnji svijet". Bloy se dakle cijelog svog života borio protiv ove sredine, koja "nema dna", jer on je bolje nego iko drugi upoznao, koji je vrug ta sredina. Naši su djedovi i ocevi bez razmišljanja slijedili navedene diktatore samo iz razloga, jer su bili duševno prazni, jer nisu bili u posjedu vjere, jer su plivali u vodama nihilizma, a novi Bogovi im izgledaše spasenje. Da taj proces još danas traje, svjedoci smo mi najmladji, mi unuci i sinovi onih, koji su radije vjerovali u snagu materije, nego u glas svoje kršćanske savjesti i ljubavi prema bližnjemu. Totalitarnu epohu nisu pripremali dakle ljudi kao što je bio Bloy, nego njegovi protivnici, protiv kojih se on tako žilavo i energično borio. To su bili - kako smo već naveli - ograničeni purgeri, marksisti, bogataši, kućevlasnici, slobodni židari, filozofi, tehničari, muzicari, literati, zurnalisti...progonitelji pravih kršćana svih boja i nijansa. Shvaljivi su nam njegovi ekstremno formulirani tekstovi, njegova neizrecivo očajna mržnja na neprijatelje i sve one kršćane, koji su svojom farizejstvom oneštili Boga i Crkvu više nego najveći ateisti. Dovoljno je da si predocimo mnoge kršćane naše epohe, te simpatične realiste, predstavnike NOVE KLASE - u Istočnom i Zapadnom smislu -, savrsene glupane, koji svojom "realnom" politikom sredine ne čine ništa drugo nego

zaglupljuju svijet i time pripremaju novu katastrofu, pa da razumijemo Bloy-a, najvećeg reprezentanta religiozne borbe 19. vijeka u Evropi. (Slijedi nastavak)

S.Šulek

UČITELJ MARKO

"Znajte, mučenik je strat
On med nami, ki bi rad
Ostat to, ča je: Hrvat!"

Miloradić

Bilo je to tisuću tevetsto i nekoje godine, kako se siročak Marko pripremao na posljednje svoje ispite. Teško mu je išlo. On je dobro znao, da se jedan učitelj mora svestrano izobraziti. Ipak je u posljednje vrijeme učio samo razumom a ne srcem. U srcu mu se vrvile druge misli. Imao je nekakvo cudno osjećanje. Veselio se tome da će biti skoro gotov, da će sam brojiti svoj novac i rezati svoj kruh.

Nikda se nije osjećao zadovoljnim u krugu svojih prijatelja. Osjećao se malim, ništakom i siročakom. Oca i majku je izgubio u ranom djetinstvu. Odgojila ga i skolovala općina. On je dobro znao što znači biti bez doma, bez oca i majke, dijete općine, svacije i ničije. Pas ima svoju gazdu, ali on nije imao. Rumeni stid ga oblio uvijek, kada je podigao najvažnije stvari u općinskoj kući. Zalijala ga rumenost, da je mislio, da će ga usahnuti u pepeo. Tada si želio da se zemlja otvori, da ga požrkne u svojem sramu. Znao je on dobro, da sve to dobiva on od postenih ljudi i da mu sve to rado daju, ipak ga je bunilo i bolilo, jer je osjećao da je to sve drugačije iz majčinih ili oćevih ruku primiti. Zato je i učio marljivo, da što prije svrší. Imao je dobru glavu, zato ga općina i skolovati dala.

I sada je bio tako daleko. Imao je samo jednu želju; zahvaliti se nekako narodu, koji ga skolovao. Da, narodu! Svojemu hrvatskom.

Učitelj biti i za narod raditi. To je bila za njega najvažnija ideja. Raditi za tu šakicu iznemoglog i žilavog naroda dušom i srcem. I sada je bio tako blizu taj čas, da mu je srce brze kućale od radosti, kada je pomislio na to. Pripremao se više godina. Kao dijete koje sakuplja cvijeće na imendan svoje majke, tako je on sakupljao znanje, da pak pokloni svome hrvatskom narodu. Da, za njega je majka taj hrvatski narod. I on je bio pripravan, svoje znanje i svoje srce pokloniti tome narodu, majci svojoj.

Mnogo je maštao i razmišljao o tome, kako će ispuniti svoju budućnost. Sve mu se činilo lijepim, čistim i kristalnim. Predstavio si kako će doći u jedno hrvatsko seoce, gdje se samo hrvatski ćuje. Jer njemu je sve bio jezik i zvonkeća vesela pjesma. Kako će djecu podučavati i diviti se tome kako oni lijepo pripisivaju slog slogu, riječ ka riječi i recenicu k recenici. Osjećao je to neizrecivo zadovoljstvo, kojim se napuni srce, onda kada ćovjek ćuje kako djeca prisvajaju ono što im on podučava, ideje, nove misli. Kako zubore iz dječjih ustiju mali potocić i svaku godinu postaje taj potocić veći, dok ne postane velika sumeća rijeka, koja s velikim romorom valja vodu. Osjećao je gromovito zujanje tog vodopada, tajno pricanje. Sve to ga neizrecivo zadovoljavalo. Znao je on dobro, da nije u životu sve tako lijepo, kako mu se to činilo. Ipak je živio u silnoj naći. Proućavao je on sve moguće stvaralastvo toga naroda i mislio je da ga dobro pozna. Znao je zašto se izgubio jedan dio toga naroda. Znao je da su citelji

ona skala za taj narod, na koju se zida hram narodnosti. Poznavao je on one stare pjevace, koji su citav svoj život poklonili narodu žrtvovavši sve svoje. I on je bio pripravan dati sve što je imao. Biti jedno oko u jednom dugackom lancu, čvrsto i nepopustljivo.

Direktor je mnogo držao do njega. On je bio aktivan, izdržljiv i pošten. Zato su ga i poslali u jedno zabaceno selo, gdje je hrvatski duh već klonuo, da on opet ozivi taj duh. Da zagluse opet vesele hrvatske pjesme i hrvatska riječ.

Skeptičnom hrabrosku krenuo je Marko početkom jeseni u selo, gdje su ga namjestili. Veselo su pjevale ptice, a slabašno jesensko sunce se tužno smijalo, kao da je Marka zalilo, koji je umjereno pješao niz brda u dolinu. Pred njime je ležalo seoce, opkoljeno lijepim njivama, vinogradima i sumama. Mililo mu se oko i u srcu mu je klicao neki veseli glas: "Samo Hrvati su znali izabrati tako krasno mjesto za svoj dom". I opet je zamštao o svacem. Lijepo i krasno je maštao.

Kada stigne u selo sretno grupicu ljudi. Poznavao je on dobro seoske navade, da se javi čovjek svakome, ne kao u gradu. Kada prođe mimo glasno se javi: "Dobar dan!" A oni ga pogledaše nekako čudno, kao da ga ne bi bili razumjeli. Marko se isto začudio i bez riječi isao dalje. Kod drugoga se nije poklonio, već tiho prošao uz njega, a on ga nazdravi: "Guju Tag!" Marko ni odogovoriti nije uspio. Usudio je svoje korake, da bi čuo barem kako govore. Čuje govor djece pri igri. Ona su govorila njemački. Da, njemački! U jednom hrvatskom selu. Hrvatsko? Bilo nekada.

Još jednom je pokušio čuti hrvatsku riječ učitelj Marko, kada je vidio jednog starca s pravim hrvatskim obrazom.

- Dobar dan!

Nije se varao. Starac se zaustavio i začudjeno pogledao Marka od glave do pete i tiho kazao:

- Bog daj! Odakle mladi gospodine? Ti nisi iz našeg sela.

- Ali ću biti vaš - odgovori pun radosti Marko.

- Kod nas tako mladi kao ti ne znaju hrvatski. Svi govore njemački. A gdje si ti naučio tako lijepo i kako ćeš postati naš? - upita bistro starac.

- A ja sam vaš novi učitelj, a hrvatski me naučila moja majka i moje selo. Ali oprostite mi, što vas odmah tako ozbiljno pitam: zašto vaši mladi ne znaju hrvatski?

Starac se zamišlio malo, kao da ne bi bio očekivao tako ozbiljno pitanje od mlada čovjeka.

- Znaite gospodine učitelju, današnja omladina ne drži mnogo do hrvatskoga jezika. Mene je sram za nje! Ej, ali kada bi znali, kako lijepo se može pjevati na hrvatskom jeziku. Oni ne znaju ni pjevati. Svi nore za dječom i slagerom, kako oni to velu. Potipaju se po svijetu. Oni kazu da se njemačkim bolje može živjeti. Kada dodju doma, govore medjusobno samo njemački. Ja mislim, da ni riječi više ne znaju hrvatski. Ako im čovjek nešto kaže, odmah mu odrežu: aj, teče nekate nam tako starinjsko brbljati. Svaki koji ima u glavi nešto ne govori više krobotski. Tako velu. I smiju se. Ne znaju oni više ništa o Hrvatima.

Marko nije ništa odgovorio. To ga bolilo. Šta ta "hiper-moderna" omladina tako govori o svojem? Tužan je bio. A kako ništa nije znao pitati, krene teskim i laganim koracima prema školi. Oprostio se od starca.

- Dovidjenja!

Starac je dugo gledao za njime i napokom krenuo dalje.

Tezak i suđbonosan je bio za Marka taj prvi utisak. Svuda ga pratio. Tako je počeo svoje predavanje. Mučio se. On je nešto drugo htio. Za nečim drugim je on zudio. Gdje je god mogao govorio je s ljudima o njihovom doseljstvu, o jeziku, o svacem. Oni su ga jednostavno ismijavali. Narocito omladina. U kratkom vremenu

dobio je ime "Kroboth". Ali to ga nije vrijedjalo. Neumorno je radio. Sipač novo sjeme. Ali to je sjeme padalo na kamen ili u trnje. Pokusao je s roditeljima govoriti. Oni su ga odbili. Njihova djeca moraju njemački znati, da bi se mogla školovati. On im je razlagao, da će njemački i tako naučiti. Onda su mu u lice kazali: "Mi ne trebamo krobothski jezik". To je bio najveći udarac za Marka. Kao da mu je pukla jedna zica u duši. Nije se ojećao više dobro u selu. Kolege su ga nazivali "falsche Prophet" i gledali kao čudaka.

Tako je zamolio Marko višu školsku upravu, da ga premjeste. Ona ga uslišila.

Posljednji put sjedio je u crkvi uz orgulje. Svirao je dušom i srcem, kao još nikada. Čudili su mu se. Na kraju je svirao jednu hrvatsku pjesmu. Neki su ga mrskim očima gledali. No, on je vidio, kako je u očima nekih zakrisio sjaj a i neka suzica. I to je dosta bilo za njega.

Kada se ispraznila crkva, dugo je ostao sjediti uz orgulje. Bio je sam. Gledao je na mali seoski oltar. Čekao je nešto? Ne! Imao je nešto kazati. Teškom rukom je zatvorio orgulje.

- Tako, svemu je konac! Što sam učinio? Ništa! Potipao sam se u tuđem elementu. To nisu moji! To nisu oni, koji su mene školovali i ljubili. Tvrđokorni su i jalovi. Jalovo trče za velikim, što ih guta, ždere. Da, da...! Pun nade i snage sam došao. A sada idem istričbljeno, prazan. Porušen je moj svijet do osnove. Trudio sam se Bože, Ti znaš to! Ponizno odlazim. Zasto dozvoljavaš da se gube? Zasto dozvoljavaš da grabljivac lovi male stvorove...? Ah, ne znam što govorim... Ipak, uzdrži taj narod... Pošalji na moje mjesto učitelja, koji će uspjeti ono, što ja nisam mogao...

Dalje nije uspio. U njegovoj mladenačkoj duši se sve okretalo. Rečenica tjerala rečenicu, bez sistematike. Krvarilo mu srce.

I učitelj Marko napusti selo. A svoju je tugu odnio sa sobom.

Nikola Benčić

DAG HAMMARSKJÖLD O NACIONALNOM OSJEĆAJU

Svaki nacionalizam, koji se proslavljuje na račun drugih, ili, koji želi proširiti svoj teritorij, izraz je društvenog stanja, kojeg mi moramo odbiti. Jedan takav nacionalizam je sigurno nešto drugo od nacionalnog osjećaja za vlastitim nasljeđjem i dobrom i jednim zdravim ponosom na vlastite osebine, koje ne znače ograničenje od svijeta, nego primitak, začecje. Vlastite nacionalne osebine ne primaju se kao nešto provincijskog, na rubu svijeta, već kao bitni dio posjeda, kojem se covječanstvo zajednički odnosi. Ovakav nacionalni osjećaj harmonički se ujedinjuje s internacionalnim osjećajem odgovornosti.

Iz svečanog govora generalnog sekretara O. U. N. Daga Hammarskjölda povodom 75-godisnjice postojanja Švedskog turistickoga društva.

Pr.: Ur.

JOSIPOV SKOK U NEIZVJESNOST

Josip M. već je nekoliko godina radio kao veterinarski tehničar u jednoj veterinarskoj ambulanti, u malom i idiličnom mjestancu S., koje leži nedaleko velegrada, ispod Z. gore. Cijepio je on po obližnjim selima kokosi, svinje, krave i konje protiv raznih zaraznih oboljenja, a i sam je liječio lakša oboljenja tih životinja i vrsio lakše kirurske zahvate. Naročito unutrašnje zadovoljstvo postigao je svojim popularnim i uspješnim predavanjima o zaraznim bolestima, higijeni domaćih životinja i njihovoj rentabilnoj ishrani, o preventivnim mjerama protiv daljnjeg sirenja opasnih bolesti i dr. Ta predavanja održavao je Josip po okolnim selima, a seljaci su ga rado slušali, jer on je našao načina, kako treba sa seljacima obhoditi, da bi se pridobila njihova naklonost i prijateljstvo. I bio je radostan da i on može svojem narodu pomoći u granicama svojih mogućnosti, da i on može doprinjeti svoj dio onom plemenitom nastojanju, da se taj narod oslobodi neznanja kao nasljedja zle prošlosti ove zemlje. Njegov šef, dr. Sokolić, stručnjak za serume i poznati kirurg, bio je svojim mladim pomoćnikom vrlo zadovoljan, jer je kod mladića opazio ljubav za struku, volju za rad, izdržljivost i neobičnu sposobnost diagnosticiranja unutrašnjih bolesti. Dr. Sokoliću bilo je mnogo stalo do toga da svoga mladoga pomoćnika što bolje i detaljnije uputi u veterinarsku praksu na terenu, kako bi ga on mogao u hitnim slučajevima zamjeniti. A Josip je vremenom postao najednom zadovoljan sam sa sobom, jer je upoznao, da njegov život ima dubljeg smisla, da je on koristan svom narodu i da se ne treba bojati budućnosti. I novaca je dosta zaradio. U svojoj štednoj knjižici imao je zabilježeno preko sto hiljada uštedjenih d..... Možda iz njega nikada dobrog i marljivog veterinarskog tehničara, da se nije namjerio na šefa, s kojim se dobro razumio i to u prvom redu što se tiče pogleda na vlastiti narod i naciju, kojoj su oba tako strastveno pripadali. U školi su mu naime profesori kazali, da iz njega nikada pravi veterinar, jer Josip nije u cijelo vrijeme školovanja pokazivao niti loših niti dobrih vrlina i osobina za tu struku i za život uopće. A gle, praksa je pokazala drugo. On se u praksi pokazao kao sposoban, marljiv i izdržljiv. Doduše, i sad ga morile neke političke i literarne ambicije i izvanredni pogledi, ali je on sve to u sebi ugnjetavao, kako je god mogao i znao. Što se tice književnosti, mora se kazati, da je Josip opravdano sumnjao u svoj talenat, jer je svaki njegov literarni pokušaj završio u ognju. On je, osim toga, vrlo dobro znao, da njegove stvari, pa kad bi nešto i vrijedile, ne bi mogle štampati socijalističke novine i časopisi, jer se u njima, u jednoj takovoj državi, mogu štampati samo one stvari, koje odgovaraju vladajućoj ideologiji. On se u svojim mislima često bavio idejom poći na veterinarski fakultet i tamo postati pravi doktor veterine. Ali kako? Njegovi roditelji bili su siromasni i nisu ga više mogli uzdržavati. Stoga je Josip štedio novac, da se jednom kasnije iz vlastitih sredstava školuje na universitetu.

Josip je u zadnje vrijeme ipak imao sve više svojih vlastitih problema i poteskoca, koje su ga neizmjereno morile, bolile, a koje nije nikome pokazivao. On je uopće bio prilično suttljiv i povučen covjek. Možda to i ne bi bio, da ga nisu na to silile neke okolnosti, koje su bile vrlo opasne... On se naime osjećao jako, jako usamljen. Sve svoje slobodno vrijeme provodio je u pravom ocajanju, u ludilu, u traženju utjehe i Božje milosti. On je u sebi osjetio i životinju i andjela, i pravog ludjaka i budalu. Lutao je po velegradskim gostionicama i uzalud trosio novac. Ali svoju tugu i svoju usamljenost nije mogao unistiti u gostioni-

10

cama, jer se tek u njima sav njegov unutrašnji užas potencirao i narastao na ogromne dimenzije. Koliko je puta u nedeljnim poslijepodnevim, tako usamljen i izgubljen, znao promatrati koji bračni par na šetnji i zaviditi njihovoj sreći. Da, on je pred neko vrijeme osjetio potrebu, da se ženi, da nađe pravu životnu družicu, koja će ga rediti, koja će mu pomoći živjeti - da nađe pravoga anđjela, s kojim će se računati kroz život, a ne živjeti ovako pusto, usamljeno, u trošenju novca za pica i ludost. Već ima više vremena, što misli na zajednički život s ljubljenom ženom, na vječni sakrament ženidbe, na zađanu riječ do groba i za sve vjeka. Ali on do sada nije mogao naći jednu djevojku, koja bi njemu odgovarala, kojoj bi on dušom i srcem mogao kazati: Ja Te volim! Budi moja žena!

Pred više godina, onog lijepog ljetnog dana, vrućeg dana, Josip je cijepio svinje po selima, rasprostranjenim na brezuljcima i dolinama. Seoski odbornik vodio ga od kuće do kuće, od gospodara do gospodara. Josipu je bio pravi užitak hodati s ovim odbornikom, jer ga taj ugodno zabavljao svojim interesantnim pričanjem o seljacima, o kojima je on znao sve, sve, što su oni posjedovali, koliko su plaćali poreza, jer je u većini slučajeva bio on najmjerodavniji za određivanje visine poreza tih seljaka. Mladi veterinarski tehničar i sam aktivni pomagač organizacije i izgradnje stocarstva, doista se rado upustao u razgovore s ovim nosiocima vlasti, jer su ga oni svojim povjerljivim pričanjem uputili u unutrašnji sistem "socijalističke stvarnosti" na selu.

Tako, idući od kući do kući noseći u torbi serumę i štrcaljke, zadju oni ovaj put u dom seoskog učitelja. I baš u času, kad je Josip imao cijepiti svinju iza uha, pojavi se u dvoristu, kao iz neba pala, mlada kći gospodina učitelja, mlada djevojka, Ljerka, koja ga svojom pojavom odmah obuzela i osvojila. Oni su se odmah upoznali i već u prvim danima između njih razvije se veliko prijateljstvo, koje je vodilo velikoj ljubavi, a napokon i bračnom životu. Ona je već prvoga dana sama sebi kazala: "On je moja sudbina", a on je isto osjećao: "Ovo je djevojka za mene". I doista, Josip je prvi puta u svom životu susreo djevojku, kojoj je odmah, bez sustezanja, kazao, da je neizmerno voli i da ona mora poštati njegova životna družica, njegov anđeo. Na jednom njegov život dobije iznova smisao, pravi smisao. On se potpuno preobrazio. Cijeli svijet dobio je plemenitiji oblik, a u ženama je sada vidio samo majke, majčinska srca, nešto višeg i uzvišenijeg, nego dosad. On je postao vedriji, radiniji, veselij, jer on je u Ljerki našao dušu i srce, koje ga razumjelo, koje ga tjesilo, koje ga ljubilo istim onim žarom, istim onim uzvišenim i plemenitim osjećajima, istom snagom, mladošću i dobrotom, kao on i nju, jer Bog im je pomogao da su se našli, da su ljubili i za cijeli život povezali. U njenom malom i plemenitom srcu tukla je ceznja za ispunjenjem, za ljubavlju, majčinski osjećaji. I ona je našla mladica, za kojim je već dugo težila, mladica, kojeg je mogla voljeti, s kojim je imala snage da se za cijeli život poveze i zdruzi. Za tri mjeseca, nakon što su ustanovili gledanja na bračni život i sve konsekvence, koje povlaci sa sobom sakrament ženidbe, oni su se zarucili, a potom brzo i vjencali, u crkvi i na općini.

Njihov bračni život započeo je velikom i jakom srećom, ljubavlju, međjusobnim razumjevanjem. Najljepše i najuzvišenije casove proživjeli su nedeljom u crkvi Sv. Stjepana, kad su za vrijeme službe Božje zajedno sjedili ili klekali i molili se, da im Bog pomogne snositi sve tegobe života i one dužnosti, koje ih vežu svetim sakramentom ženidbe, da ostanu jedan drugome vjerni sve do groba, kako su si obećali pred svećenikom, koji je blagoslovio njihovu ljubav i volju da žive zajedničkim životom.

Ili kad su u nedeljnim poslijepodnevim šetali skoro praznim ulicama velegrada i Gricem, i tako uzivali jedan u drugome promatrajući osebine i ljepote domaćega kraja, kojeg je Bog obdario tako divnim raskošjem, kakova se ne nalazi na cijelom svijetu... Ili kad su u svojem stanu u slobodno vrijeme pili zajedno kavu i zaljubljeno šanjarili o svojoj budućoj djeci, koja će njihov život još više uljepšati i tako njihova bračna veza imati onaj veliki smisao i temelj množenja covječanstva, kako je htio Bog kod stvaranja svijeta. Da, Ljerka je bila onaj divni anđeo, kojeg mu ga je Bog poslao i tako uslisio njegove molitve i molbe, da ga izbavi vlastite praznine i usmjeri na put milosti, ljubavi i ispunjenja života, da bi se on, Josip, mogao uspješno dalje boriti protiv zlih sila u sebi i izvan sebe. Bili su sretni, ah, toliko sretni! Možda čak i egoisti, koji su se bavili samo sa sobom. To je bila prava ljubav, koju je Bog dao svima ljudima, da bi oni mogli živjeti, biti sretni, velicati Boga, za njega umrijeti.

Jednog dana, otprilike četiri mjeseca poslije primanja sakramenta zenidbe, odluci Ljerka povjeriti svome Josipu veliku tajnu. Bilo je to na samo Josipovo, klagdan zaštitnika obiteljskog života i Josipovog imendana, kad Ljerka prije polaska na misu pridje Josipu, čestita mu imendan i onda povjerljivo kaže:

- Josipe, danas na Tvoj imendan odlucila sam Ti povjeriti veliku tajnu.

- O, kazi, kazi, dušice moja!

- Mi ćemo dobiti dijete - izgovori ona znakom velike radosti i rumenila na obrazu. On je nježno zagrlji, poljubi i prosapta:

- Oh, hvala! Bog je blagoslovio naše histvo. Zahvalimo Mu se zajedno i sv. Josipu, zaštitniku obitelji.

Okrenuli se se prema slici svete obitelji, koja je visjela iznad njihova bračna kreveta i zajedno molili u znak zahvale Oče nas... Zdravo Marijo... Oh, kako je ovaj momenat bio svečan, lijep!

A Josip je u slijedećim danima i tjednima još više ljubio svoju izabranicu, svojeg anđjela, svoju dušicu.

A ona, sirotica? Ona je ubrzo počela trpjeti strašne duhovne muke, zle slutnje i predodžbe, koje nije osudila povjeriti ljubljenom Josipu, jer bi ga razalostila, jer bi ga unesrećila. Dogodilo se, naime, nešto necuvenog. Jedna susjeda, bivša žena nekoga općinskog činovnika, usadila je Ljerki u glavu jednu strahovitu misao, koje se Ljerka nigdje na svijetu nije mogla riješiti, pa ni u slatkim zagrljaju svoga dragog Josipa. Ta žena je otvoreno i bestidno, onako u svojem žargonu, ne misleći na dublje posljedice, Ljerki jednog prijepodneva, kazala, da ona, Ljerka, nije sposobna roditi dijete, jer da je preslaba i da se može pri porodu dogoditi da u..., ona i dijete, i, da bi stoga bilo najbolje, da jednostavno p..... Osim toga, na svijetu, po njezinoj logici, ima i onako previše nesretnih ljudi, kojih, bolje da nema. Možete si predočiti, da su ove riječi pokosile dobre, plemenite i majcinske osjećaje Ljerki.

Ona se još više od toga časa molila Bogu i Majci Božjoj Bistrickoj. I mnogo se promijenila. Postala je sutljivija, gubila apetit za jelo i izbjegavala razgovor s ljudima, a onoj zeni pismom kazala, da joj Bog oprost i na grijesnim savjetima i pogledima, jer se ne slažu s kršćanskim životom.

Josip je odmah primjetio promjene svoje drage Ljerke i bio za nju mnogo zabrinut, ali on si niti u snu nije mogao predočiti, da bi tim promjenama mogli biti i drugi uzroci a ne samo oni za koje je on držao da jesu, naime, da svaka trudnoća izaziva izvjesne duševne "promjene" na majci. Josip joj je u tom teskom casu postao pravi brat, otac i muz, tjesitelj i pomagač.

Josip je Ljerku na vrijeme odveo u Gradsku bolnicu, u Rodilište..

Jednog dana, jednog vrućeg ljetnog dana, dobije Josip od uprave Rodilišta telegram, u kojem je stajala najstrašnija vijest u cijelom njegovom životu, naime, da je njegova žena, Ljerka, preminula pri prijevremenskom porodu, a dijete, sin, rođen zdrav i sposoban za život. Oh, koji udes, koja tužna sudbina! Što će sada? Umrlo mu životna družica, njegov anđeo! Uzeo je Bog opet k sebi plemenitu dušu Ljerkinu. Josip u tom momentu nije mogao ništa drugo, nego se bacio na krevet i gorko, gorko plakao, kao nikad dosad. Osjećao je neizmjernu bol u svom srcu, koje nije moguće opisati. On je sada opet osjećao ono apsolutno Ništa, nemoć i izgubljenost. Sada biti opet sam, opet sam sa sobom, sada, nakon jednogodišnje sreće, nakon toliko lijepih i uzvišenih časova zajedničkog života, nakon toliko prave radosti, Božje milosti i životnog ispunjenja. Oh, Bože, koliko si okrutan u svojoj ljubavi! Oh, Josipe, kako ćeš dalje?

Josip se brzo digno iz kreveta, obuče kaput i izleti van, na svježem zraku, u selo, do jednoga poznatog seljaka i kod njega kupi revolver, da si uzme život, da bi s Ljerkom mogao na drugom svijetu dalje živjeti. Ali, čim se vrati doma, sjeti se, da ovo samoubojstvo ne će biti blagoslovljeno i da se ima brinuti za dijete, kojeg mu je poklonila Ljerka, kao najveću uspomenu.

Tako je započeo i "završio" život Josipa M. Poslije smrti svoje zene, on je na poslu, u struci, potpuno zatajio i zakazao. Čak su i najobičnije kastracije svinja završile neuspjehom. Duhom je bio odsutan i mislio samo o tome kako da započne jedan nov život, novu borbu za dobro svoga naroda. Sada je imao pred ocima još samo svoju Naciju. Sina je dao krstiti imenom Tomislav - imenom prvoga hrvatskoga kralja. I Josip uskoro napusti ovo mjesto, svoj grad i svoju zemlju i ode u drugi grad i drugu zemlju, da tamo započne novim životom. No, on se u tuđini potpuno predao umjetnosti i literaturi, a do dana danasnjega nije napisao ništa značajnog, s čime bi on bio zadovoljan, što bi ga radovalo i zanosilo, što bi radovalo i zanosilo i druge ljude. S sobom je ponio veliku tugu, svoju tužnu prošlost. Nu, u njegovu srcu i dalje živi Ljerka, kao dobri anđeo, koji mu je darovao sina i kojeg je Bog opet uzeo k sebi i sa čijom Božjom voljom se on, Josip, morao pomiriti. U njegovim najtežim časovima sadašnjeg života, života u totalnoj neizvjesnosti i tuđini, Ljerka ga bodri, hrabri, opominje i tješi. I on se moli često za nju i njenu plemenitu dušu, da bi se ona i za njega molila Bogu, da bi mu on pomogao dalje živjeti i ispuniti svoj životni zadatak.

A mali Tomislav živi u zavičaju, u jednom domu, gdje se djeca odgajaju po sistemu kojeg je preporučio "prvi socijalista", filozof Platon. No, Josipu je ipak dosta, da njegovu djetetu nisu ukradli ime i dali neko novo, da njegov Tomislav nosi isto prezime kao i on. Kad odraste za školu, uzet će ga k sebi i naučiti ga, da mu je on otac.

DENES JE MALA MEŠA

Danas je Mala Meša. Seljaci iz moga rodnoga sela Dubrovčana hodocaste Majci Božjoj Strmečkoj. I moji roditelji će tamo doći. Majka će moja, u velikoj guzvi ljudi, u procesiji, znojeći se, za mene moliti Kronicu i Oca naš. Kazat će mojoj maloj sestrici, da se i ona moli za svoga brata Majci Božjoj Strmečkoj, da bi ga ona u dalekoj tuđini čuvala od bolesti, nevolje i zle napasti. Otac će primijetiti, da se majka plače i bit će mu teško. I ne će pitati zašto ona plače. A mala će sestra biti tužna zbog majkina plaka.

A ja, njihov sin, sada tužno sjedim u svojoj maloj sobici tu u Becu i čitam jedne novine, a na kraju svakog stupca promatram igranje jesenje suncane svjetlosti na zidu crkve, preko ulice. Misli mi odlaze u daleku prošlost, kad sam i ja bio sretan i kao dječak usamljeno promatrao na Malu Mesu sunce i Zagorske bregove od Majke Božje Strmečke, crkve na brdu, u pravcu Dubravice i rodnog mjesta Ante Kovačića.

Sunce će skoro pasti iza krovova gradskih kuća. Moji se sada vraćaju natrag doma, kolovoznim putom, po vrhu dugačka brda. Usput će, kao i prije dok sam ja bio s njima, posjetiti dom moga djeda i rodnu kuću moje majke. Djed će ih možda ponuditi starim vinom, a ujna kolacima, orahovačom. Djed će sigurno pitati i za mene, a moji mu ne će znati o meni mnogo govoriti.

Sunce zalazi. Ja očekujem sada posjet, da se preдам našim problemima.

S. Š.

(Nastavak sa str.9)

podvući i naglasiti, da da. Ne samo u općim i građanskim školama, već i u srednjim školama, a što više i na višim školama. A knjiga je bogata primjerima, poslovicama, zagonetkama, rečenicama o marljivosti, radu, dobroti, te o raznim vrednotama, s kojima se covjek u životu sreća. Dijete to nesvijesno nauči, a te naučene istine sjeti se tek onda, kad se njome srećne u praktičnom životu. S velikim zadovoljstvom moramo ustanoviti, da je gradivo u gramatici puno moralno-podučavajućeg materijala, koji dijete uči marljivosti, dobrom ponašanju, vjerodostojnom životu. Čitavo gradivo može učiteljeva vještina do posljednjeg slova iscrpiti. Najvrijednija strana ove gramatike je vježba, jer je tako djetetu omogućeno da indirektnim načinom nauči ono što je gramatici pravi cilj: gramatička pravila. Sva ona pravila, koja dijete osvojiti mora, su ugrađena u stivo, i to tako, da učitelj lako može upozoriti djecu na ta pravila.

Drugi dio, koji je za više razrede predviđen, je u užem smislu, gramatika. U ovom dijelu dijete mora naučiti one teške razlike između dijalekta i književnog jezika, protiv kojih pravila se mnogo griješi baš kod nas u Gradišću. Vješto, s mnogim primjerima i vježbama je ukazano na ove razlike, tako da, ako jedan učitelj sistematski i savjesno preradi materijal "gramatike", svako dijete mora dobiti pravilan dojam o našim dijalektima i književnom jeziku, te njime znati govoriti.

Sastav knjige dokazuje sistematičnost. Na pr., što može biti subjekt? Svaka vrsta riječi, ali uglavnom imenica ili zamjenica. Jednostavno moramo ustanoviti, da sastav gradiva ukazuje na višegodišnju pedagosku praksu. Kao vrijednu stranu moramo naglasiti treći dio, to jest rječnik, koji olakšava rad učeniku, a u prvom redu - slobodno možemo naglasiti - rad našim učiteljima.

Ipak smatram velikom štetom što se nisu zabilježili naglasci. U hrvatskom književnom jeziku se mnogo griješi protiv pravilnog naglasavanja. Tvrdnja, da će to učitelji sa svojim učenicima preraditi, postavlja opravdano pitanje: koliko naših učitelja zna pravilan naglasak? Malo! Jedan učitelj treba mnogo godina vježbati, da bi mogao pravilno naglasavati; to ide čak i onda teško, ako su naglasci grafički zabilježeni.

Uvuklo se i gresaka. Na pr.: Ne igranj vatrom! (str.21) umjesto: Ne igranj se vatrom! Nerazumljiva rečenica: U proljeće je lako ići, (Nastavak na str.29)

NOVO GRADIŠĆANSKO PJESNIŠTVO

TI SI NEK ASIMILANT!

Ti veliš, da si Hrvat?
Zakipi li v' tebi jad,
Kad ti davaju ime,
Da si nek asimilant?

Ako se potvorit daš
Prez protesta, da je to laž:
Čin govori a ne ric:
Zasluzio si si ta bič!

Ki te brizne po nosu
Kot kad daješ ritnju psu.
Na licu ti procvate
Paprica od sramote.

Krašan nam je dao naslov
Sluzbenik vanjskih poslov.

Smimo se dičiti s njim.
Češ li ostat gluh i nim?

Ima li uvrijedjenja
Gorjega od imena,
Ko nam kani kot za štit
Na našu pratež prišit?

Dakle smo izdajice?
Izdajice svoje dice,
Judasi ocev svojih?
Gdo u ovom još dvoji?

Skini s prateži ta znak!
Ako si pravi junak!
Ako nisi drugih sinj,
Nego slavnih ocev sin.

F. S....v.ć

SVAKI DAN

Svaki dan
presti stran,
jednu stran.
Proštudiraj
razum značaj:
Bit ćeš vrijed
i pored
razuman,
spametan.

Svaki dan
stvari plan
realan.
Pak veselo
hajd na djelo!
Dozrejat
češ ti sad
prže neg
mine vijek.

Svaki dan
je svim nam
odzgor dan,
da nam ruka
se zasuka
ter nam sve
doga
za zivot
uz vruć pot.

Svaki dan
nam je slan
i pun ran.
Grisne cuti
zadavići:
to je čin,
moćni sin,
to j' najam
i Vazam!

F. SINKOVIĆ

"PISANI KAMEN" PIŠE

(Franu Kurelcu, sabiraču narodnih pjesam).

Puše vjetar od Kisega,
Žuri k meni preko svega,
Preko polja i lozice -
Cvili glasom bijesne ptice.
Mene gladi i bicuje,
Meni pjeva, mene psuje:
Svaki hip je drugo lice,
Druge gusle, druge zice.

Kiseg-gora teško zdiše:
Stari kamen pismo piše
Svoje slove tugajive,
Svoje tajne prominljive.
Katkad nesto slatko jekne.
Čini mi se: kamen mjekne.
Gora zbudja sne staračke
I hrvatske davne jacke.

Iz dibine srce bije.
Stari pjev se sumno lije.
Pjeva Mare i Jelena,
Šumi kosa raspusćena.
Pada trava, cvijetak vene.
Blista zlatni srp Jelene.
Mila čeka svog dragana.
Konjem jaše mlad katana.
Rijekom pliva Vidovinka.
Kolo tanca Katalinka.
Stari slajfar brusi nože.
Sala brije dlaku s kože.
Rog se javlja, bič udara. -
Školničiju netko kara.
Majka zove sinka svoga.
Sirotiča moli Boga...
Zvonu čase, vino blista

Krv i vino: pjesma ista...

Ali gdje su sada...kade?
Divne jačke i balade
I romance cudnolipe,
Cvijet i miris stare lipe?...

Jedne zvonu v starom gaju,
P• panonskom zavicaju:

Druge nek kroz vjetar piru.
Neke su nek na papiru...

Stari kamen piše, piše,
Da sacuva, ca jos bise.
Kamen pjeva, suze rosi.
Vjetar pjeva i suze nosi.

ANTUN LEOPOLD

POVRATAK

Večer je. Tišina vlada;
Samo zvon je cuti sada
Kako ljude on p oziva
Na molitvu "Zdrava Diva".

Zvan sela po uskoj stazi
Trudan, protan putnik gazi.
Sada sedę, da pocine
Usred vecernje tisine. -

Pomisli na svoj mili dom
Kog nevjeran je ostavio on.
Tao je o daleku tudjinu,
Da bi našao mir, tisinu.

Zaman njega draga mati,
Tuzni otac mu i brati
Htili su, da ga zaustavu
Doma, na domacem pragu.

Ali zaman njeve prošnje.
Otac dao mu još tri mosnje.
Tako otpravi se u svit
Kog vred će on nastat sit.

Na početku on ne tuži,
Jer mu srića dobro služi.
Ima novca, ima druga,
Drugi bit mu mora sluga.

Ali projde srića, projde novac,
Sada drag bi bili dom i otac.
Nima više sluge niti druga,
Nego sam on mora biti sluga.

Spomene se s doma svoga,
Kade vlada mir i sloga,
Kade sunce lipše sviti;
Doma htio bi on sad biti.

Jer je lipše doma lug,
Vjerniji je hrvatski drug.
Lipše cyate doma cvijęće,
Kad se clovik pokraj seće.

I otpravi se on k domu
Mir da najde srcu svomu.
Prosit će da oprosti otac,
Da mu bude mili sudac. -

Putnik stane, strese misli,
V oku njemu suza krisi.
Nij on trudan, nit umoran,
Domon pojt će on pokoran.

Večer je, tišina vlada,
Naokolo magla pada.
Putnik naš po uskoj stazi
Srićan k svomu domu gazi.

SLOBODA

Sloboda - velika je rič.
Puna moći, puna časti.
Zmožan, silan je ta kinč,
Prez kog svaki će propasti.

Sloboda - veliki je dar
O•a Visnjeg nam darovan.

Nikad nije on naš kvar,
Kad je pravo prohasnovan.

Sloboda - velika je moć,
Kuju nitko zatrt more,
Jer i kmetu kratka j' noć,
Vred mu sviti svitlost zore.

VLADIMIR VUKOVIĆ

KUPANJE U PONOĆI

Juro Tikvić bješe ugledan seljak svog sela. Poznat široko i daleko. Imao je samo jednu veliku pogresku, radi koje se mnogi na njega ljutili i osmjehivali ga. On je bio covjek svoje misli i svoje glave. Što je on htio, ili rekao, to je trebalo da bude tako. Ako bi on kazao da je snijeg crn, to mu nitko nije smio proreći i tvrditi, da to nije tako. Imao je ada takvu izvanredno tvrdu "bucu".

Njegova žena i kćerka bjehu čisto drukčije. Mekane i dobrog srca. I zato su morale zbog te gorde tvrdoglavosti oca mnogo podnositi. Narocito, kada je on htio, onako u nedelju, iz krčme doći, onda su morale sutjeti, jer drugacije bi on sve u kući polupao.

Osamnaestgodišnja Katica bješe zdrava i krasna djevojka, uvijek dobre volje, i prema svakome prijazna i ljubezna. Mnogi su momci na nju zagledavali i dohajali u noći pod njezin prozor. Ona je bila prema svima jednako raspoložena, jer nije još mislila na udaju. Ali njen, "svoje misli" otac, i ovdje je zabio jedan cavao svoje tvrdoglavosti. Bez znanja svojeg djeteta, obećavao je kćerku, sinu jednoga bogatog seljaka. Njemu je bilo poželjnije za novcem i grudom vise, vaznije, nego ljubav mladih ljudi. Iako djevojka nije imala nimalo osjecaja za tog mladića, nije on htio popustiti od svoje "šege". "Ako ona ne će tako kako ja hoću, može mi ići iz kuće" - kazao je uvijek stari zabranjujući kćeri svako sastajanje s drugim momcima. Ogromno ga ljutilo, što su drugi momci ipak dohajali pred kuću, pod Katicin prozor. On je stoga naredio kćeri, da spava u drugoj sobi.

Momci, kojima je već dobro bila poznata "šege" i tvrdoglavost starog Tikvića, nisu ipak htjeli da popuste. Nije to bilo baš radi djevojke, nego vise, da ljute seljaka. Tako su plaznili preko ograde u dvorište i tu tucali po oknu.

Kad se tropanje ponavljalo, naminuo si stari jedno veće, da će paziti za vratima. Pripremio je pun kabao vode i tako čekao na noćne goste.

Navredi je nanjušio tihe korake i tajanstveno šuštanje. Brzo i nenadno otvorio je vrata i zablino vodom, dva u tamnini nepoznata mladića. Mirne duše i zlorado smijući, vratio se u sobu i legao na krevet.

Nepoznati momci bjehu Joško Krpić i Franjo Korić. Oboje vraćali se dosta mokri kući. Putem su se dogovarali, kako će se osvetiti seljaku. Neka bude voda za vodu.

Nekoliko tjedana poslije toga, posjetili su kasno u noć kuću Tikvića. Preko ograde zlizli su u dvorište i uzeli ispred stalje napajajući skaf. Ovoga su do vrha napunili vodom i stavili ga oprezno na jedan drveni stupac, tako, da je skaf bio iznad zemlje vise od jednog metra. Jedno uho od skafa svezali su vrpcom za kvaku (snolu) od vezenih vrata. Potom odvezase u štali jednu kravu i pustiše ju na dvorište.

Kada su momci već bili preko plota, zbudio se stari Tikvić i zaslušivao, što to može biti u dvoru. Kad je čuo zveket lanaca i topat kopita, odmah mu sinulo u glavu, da se mogla u stalji koja kraja osloboditi i dospila tako na dvorište. Brzo je nateknuo hlače, obuo cipele pa ajde van. Naglo je odbušio vezna vrata i hoće van. Ali sada se nešto desilo, što je Jurine živce silno napelo. Iz vedra neba najednom se slila silna masa vode. kao da bi pala iz čuvene klisure Niagare. U istom je trenu i zagrmilo i udarila munja u glavu Tikvića. Bio je to tvrdi skaf, koji je pokrio gornje tijelo staroga Tikvića. Seljak se pošteno prepao, da u hipcu nije mogao shvatiti, što se to događa, što se zapravo zbilo. Zapalivši cvijecu, vidio je pred veznim vratima

napajajući šakf i mlaku vode. Tek sada mu se razjasnilo, što se moglo tu desiti. Stao je zdivati i psovati u nekoliko jezika. Jao onome, koji bi mu sada došao pod ruke. Ogledao se van po dvo-rištu i na ulicu, ali još ni duha nije bilo blizu. Po cjelom tijelu mokat, vraćao se od hladnoće u sobu, da se svuce i legne opet u krevet.

Kravu je pa morala njegova "stara" poći u stalju odtjerati i svezati.

A. L.

GRADIŠĆANSKA LIRIKA

PINE

Šumi potok šušnje,
S bukom goni mlin.
Zdola pine bijele
Pucajuć se sele,
Kot potpuni cin. -
Ostat b' htile cijele,
Pine cijele, bijele.

kaj - kađe

Šumi potok šušnje,
S bukom goni mlin.
Kaj su pine bijele?
Vec se nisu sele!...
Nij već bijelih pin! -
Jedna s drugom gine, - -
Bile su nek pine...!

IVAN JAGŠIĆ

Dr. IVAN JAGŠIĆ, župnik u Klimpuhu. Plodan književnik i liricar. Vidi kalendare od 1935. - 1942. g.

DA UŽIVAŠ MUKOV SAD

Da uživaš tvojih muk sad. -
Ovde Višnjega prosi!
Ar od njega j' vse, ča j' tvoje!
Nek ljubav k njemu nosi!
Na to gledaj Jesus s neba:
Je li moliš
Vridno prosiš
Boga Svemogućega!

ŠTEFAN GINZLER

ŠTEFAN GINZLER, školnik u Frakanavi, Borištofu, Radoczu i Židanu. Rodio se 1815. g., a umro je 1869. g. Pisao je pjesme i bio je nesretan. Neke njegove pjesme i danas su poznate. Narodu je bila naročito poznata "JAČKA OD ŠTEFE GINZLERA, NIGDAŠNJEGA V-BORISTOPSKOGA ŠKOLNIKA".

(Nastavak sa str. 5)
radujemo, da je stikapronska folklorna grupa građ. Hrvate tako uspješno zastupala našim narodnim melodijama kod saveznog predsjednika dr. Schärfa. Mi stikapronskoj folklornoj grupi zelimo mnogo uspjeha u njenom daljnjem radu, da bi ona budila narod, da bi ona širila hrvatsku narodnu svijest. A odgovor na pismo našem poznatom i dragom piscu, trebali bi biti brojni clanci, koji bi razradjivali otvoreno ovu problematiku. I na koncu, srdačna hvala svima, koji su poslali ispunjeni anketni list natrag Uredništvu, a one, koji to još nisu učinili, srdačno molimo, da to učine za našu zajedničku korist. - UREDNIŠTVO

NJEMACKI CASOPISI

Intelektualci nemaju poverenja u politickare
a politickari ne drze mnogo do intelektualaca.
O. F. Schuh

U Savéznoj republiki Njemackoj izlazi éítav niz casopisa (periodico i mjesečno), koji se bave iznosenjem súvremene evropske i svjetske problematike: kulturné, politické, gospo-darske, povjesne i socialne naravi. Ovi casopisi uglavnom nisu izgrađjeni i redigirani na ideolosko-prógrámskim osnovama. Izimku cine: "MONAT", "HOCHLAND" (katolícki casopis), a donekle i "FRANKFURTER HEFTEN". Ovdje cemo navesti imena ovih casopisa i kazati najskromnije podatke o njima.

Najcistiji literarni casopis zove se "AKZENTE". "Akzente"

izlazi u Múnchenu, 6 puta godisnje, u Carl Hauser Verlag. To je casopis za pjesnistvo, (Zeitschrift für Dichtung). Izlazi vec 7 godina. Tendencija casopisa je da pronalazi literarna mjerila i uspostavljuje vezu izmedju starih i novih autora. Jedna od narocito hvaljenih osebina "Akzenata" sastoji se u prikazivanju nove literature juzno-slavénskijh naroda. Tako: mlade americké liríke, i dr. Casopis osobito naglasuje ávantgardisticku notu. Reinhold Federmann u "Forum", od veljace 1960., upozorava na opasnost snobizma.

"MONAT" je najzivilji i najpopularniji casopis súvremene slo-bodne Njemacke. Ujedno najrasireniji njemacki casopis u Austriji. Ovj je casopis programski redigiran. On, na svojim stranicama, uocava na nedostatke demokracije, á istovremeno upozorava na opa-snost komunizma, i to jasnom politickom perspektivom, cime se razlikuje od ostalih kulturnih i politickih publikacija. U jednom od zadnjih brojeva citamo vrlo zanimljivi éítanak pod naslovom "Rehabilitacija nacional-socializma?", iz pera Herberta Luthy, koji odbija svaki ekstremno-politicki pojam nacionalizma. Ipak priznaje da su specificni nacionalni elementi - kao narodno dobro - nosioi vlastitoga narodnog zivota. On dalje doslovno kaze:

"Zahjev za autonomijom kulturnih, religioznih ili jedno-stávnio regionalnih zajednica, za slobodu osobe, misljenja i zivotnih forma, za pluralistickim društvom, koji daje pojedinu ili historijskim i socialnim grupama prostor za gibanje i razvijanje, po svojoj biti nije nacionalisticki zahjev... Da je áješovala u nemirima u satelitskim zemlja-ma jaka nacionalisticka komponenta nije za sumnjati i ona je ustvari neizbjeziva. Kolektivna pobuna protiv jednog sistema ne moze uslijediti bez jednog organskog pristajanja, jednog okvira i jednog simbola za sakupljanje éíeline".

"Monat" su osnovali Amerikanci, g. 1948., u Berlinu. Sada se veze na "KONGRES ZA SLOBODU KULTURE". Izdavaci: Melvin J. Lasky, Helmut Jaerich i Fritz Rene Allemann. R. Federmann naglasuje da u njemu suraduju izvanredno kvalitetni suradnici.

"MERKUR" - Deutsche Zeitschrift für europáisches Denken - izlazi u Deutschen Verlagsanstalt-Stuttgart. "Merkur" izlazi vec 14 godina, te je najstariji njemacki casopis, koji je osno-van u Njemackoj poslije rata. Urednici: Joachim Moras i Hans Paeschke.

NJEMAČKI ČASOPISI

Intelektualci nemaju povjerenja u političare
a političari ne drže mnogo do intelektualaca.

O. F. Schuh

U Saveznoj republici Njemačkoj izlazi čitav niz časopisa (periodicno i mjesečno), koji se bave iznošenjem suvremene evropske i svjetske problematike: kulturne, političke, gospodarske, povjesne i socijalne naravi. Ovi časopisi uglavnom nisu izgrađjeni i redigirani na ideološko-programatskim osnovama. Iznimku čine: "MONAT", "HOCHLAND" (katolički časopis), a donekle i "FRANKFURTER HEFTEN". Ovdje ćemo navesti imena ovih časopisa i kazati najskromnije podatke o njima.

Najčistiji literarni časopis zove se "AKZENTE". "Akzente" izlazi u Münchenu 6 puta godišnje, u Carl Hauser Verlag. To je časopis za pjesništvo (Zeitschrift für Dichtung). Izlazi već 7 godina. Tendencija časopisa je da pronalazi literarna mjerila i uspostavljuje vezu između starih i novih autora. Jedna od narocito hvaljenih osebina "Akzenata" sastoji se u prikazivanju suvremene lirike raznih naroda. Tako: mlade američke lirike, nove literature južno-slavenskih naroda, japanskog pjesništva i dr. Časopis osobito naglašuje avantgardističku notu. Reinhold Federmann u "Forumu", od veljače 1960., upozorava na opasnost snobizma.

"MONAT" je najživlji i najpopularniji časopis suvremene slobodne Njemačke. Ujedno najrasireniji njemački časopis u Austriji. Ovaj je časopis programski redigiran. On, na svojim stranicama, uočava na nedostatke demokracije, a istovremeno upozorava na opasnost komunizma, i to jasnom političkom perspektivom, čime se razlikuje od ostalih kulturnih i političkih publikacija.

U jednom od zadnjih brojeva čitamo vrlo zanimljivi članak pod naslovom "Rehabilitacija nacionalsocijalizma?", iz pera Herberta Lüthy, koji odbija svaki ekstremno-politički pojam nacionalizma. Ipak priznaje da su specifični nacionalni elementi - kao narodno dobro - nosioci vlastitoga narodnog života. On dalje doslovno kaže:

"Zahtjev za autonomijom kulturnih, religioznih ili jedno-stavno regionalnih zajednica, za slobodu osobe, mišljenja i životnih forma, za pluralističkim društvom, koji daje pojedincu ili historijskim i socijalnim grupama prostor za gibanje i razvijanje, po svojoj biti nije nacionalistički zahtjev... Da je djelovala u nemirima u satelitskim zemljama jaka nacionalistička komponenta nije za sumnjati i ona je ustvari neizbježiva. Kolektivna pobuna protiv jednog sistema ne može uslijediti bez jednog organskog prislanjanja, jednog okvira i jednog simbola za sakupljanje cjeline".

"Monat" su osnovali Amerikanci, g. 1948., u Berlinu. Sada se veže na "KONGRES ZA SLOBODU KULTURE". Izdavači: Melvin J. Lasky, Hellmut Jaesrich i Fritz Rene Allemann. R. Federmann naglašuje, da u njemu suradjuju izvanredno kvalitetni suradnici.

"MERKUR" - Deutsche Zeitschrift für europäisches Denken - izlazi u Deutschen Verlagsanstalt-Stuttgart. "Merkur" izlazi već 14 godina, te je najstariji njemački časopis, koji je osnovan u Njemačkoj poslije rata. Urednici: Joachim Moras i Hans Paeschke.

Na svojim stranicama donosi smjele pokušaje iz nove literature. Od modernih pjesnika istice se narocito Hans Magnus Enzensberger.

"NEUEN DEUTSCHEN HEFTE" je časopis pretežno literarnog karaktera. Izlazi u Güterslohu, pod urednistvom Joachima Günther i Rudolfa Hartung. U njemu se upoznajemo sa suvremenom literaturom. Uspjesni su kriticki tekstovi. U njemu ima puno tendencioznih neobjektivnosti. Tako hoće Walter Heist, u svesku 64, dokazati, da je francuski katolicki pisac Leon Bloy formirao i pripravljaó kršćane za totalitarnu epohu dvadesetog stoljeća. W.Heist predbacuje Bloy-u narocito takve recenice i takva gledanja, kao što je ovo: "Ja sam u prvoj liniji za kršćansko barbařtsvo". Žigosati Bloy-a, da je on bio jedan od predhodnika fašizma i nacional-socijalizma, znači umanjivati njegovu visoku kršćansku, katolicku i ljudsku svijest.

"FRANKFURTER HEFTEN" - Zeitschrift für Kultur und Politik - bio je poslije rata najreprezentativniji časopis u Njemačkoj (R. Federmann). "F. H." redigiraju: Eugen Kogon, Walter Dirks, Walter Maria Guggenheimer, Karl W. Böttcher i Hubert Hübicht. Izlazi u vlastitoj nakladi, u Frankfurt am Main.

Unutrasnjo-politicka orijentacija uperena je protiv Adenauera, dok je vanjsko-politicka orijentacija uperena protiv svake forme totalitarizma. Neki oznaćuju ovu liniju "lijevo-katolickom".

Tipicne teme u zadnjim brojevima: "Mjesto tehnicke inteligencije u društvu" od Hansa Paula Bahrat, "Nijemci i njihova ocevina" od Hildegard Krüger, "Psihopatologija dana" od Wilhelma Kütemeyer. "Situacija kršćansko-socijalnih radnika u Saveznoj republici" od Heinz Theo Risse, "I to sve u Evropi" od Erica Kuby.

"DEUTSCHE RUNDSCHAU" je najstariji njemački kulturni časopis, te je u 86 godini izlazenja. Izlazi u Baden-Baden, a izdaje ga Rudolf Pechel i Harry Prass. Jako je naglaseno demokratsko i antinacionalističko shvaćanje. U jednom od zadnjih brojeva citamo vrlo aktuelni clanak, o procvatu izraelskog univerziteta i liku novog studenta u Israelu. Aktuelni problemi današnjice: Njemacka - Engleska - Evropa, Afro-azijski nacionalizam i komunizam. Odlican ogleđ o dramaticaru Anouilh-u.

"HOCHLAND" je pravi katolicki časopis (kao u Austriji "Wort und Wahrheit"). Izlazi u Münchenu, u Kösel Verlag. Izdavać je J. Schöningh. Izlazi svaka dva mjeseca. Povjesni dio pretezan.

"ECKART" je evangelistički časopis. Izlazi u Berlinu svaka dva mjeseca, a izdaje ga Heinz Flügel i Reinhold Kreide. Politicki komentari i literarni dio zapremaju veći dio prostora.

Osim navedenih časopisa izlaze još: "DOKUMENTE" (časopis za internacionalnu suradnju, u francuškóm i njemačkom izđanju), "PUBLIZISTIK" (organ njemačkog društva za publicistiku, sadržaj suhoparan), "AUSSENPOLITIK", "POLITISCHE MEINUNG".

Izvanredno popularan časopis je "MAGNUM" - Zeitschrift für moderne Leben. ("Magnum" je obljubljena lektira nove generacije). Izlazi svaka dva mjeseca, u Verlag M. Dumont Schauberg, u Kölnu (nekađ u Becu). Redigiraju ga: Karl Pawek, Klotilde M. Gassner, Rolf Becker, Alfred Schmeller i Franz Hubmann (fotografija). "Magnum" u svakóm svojem broju obradjuje posebnu temu. Tako je, na primjer, na svojim stranicama u br. 16, obradio situaciju žene danas iz svih mogućih pogleda i perspektiva. Glavna tema u svakóm broju je ćovjek. Ćovjek u odnosu prema svim pojavama dvadesetog vijeka. Fotografije su izvrsne.

(U slijedećem broju "Glasa" pišemo o austrijskim časopisima).

PROGRAM HRVATSKOG AKADEMSKOG KLUBA

ŠTO JE KLUB?

Hrvatski akademski klub je organizacija za kulturnu i političku afirmaciju srednjoškolske i studenstke omladine, te svršenih akademičara, učiteljstva i kulturno-prosvjetnih radnika.

ZADAĆE KLUBA

Pod zadaćama kluba podrazumijevamo naš hrvatski narodni rad, koji ide za kulturnom autonomijom Gradišćanskih Hrvata, a pod kojom autonomijom podrazumijevamo naš kulturno-politički procvat, unutar prava, koja nam osigurava član 7 državnog ugovora.

Član 7 državnog ugovora osigurava nam nesmetani narodno-politički rad i kulturno-prosvjetni rad, što sapada u najvažnije točke naše djelatnosti.

NARODNO-POLITIČKI RAD KLUBA

Narodno-politički rad kluba sastoji se iz propagande na nutra i propagande na van.

1. PROPAGANDA NA NUTRA

Pod propagandom na nutra smatramo buđenje hrvatske narodne svijesti u Gradišću i to putem ličnog kontakta i stampe. Pod ličnim kontaktom podrazumijevamo posjete našim gradišćanskim selima i to predstavama igrokaza, tamburicama, predavanjima i drugim hrvatskim manifestacijama. Zato je potrebno, da i naš klub, putem svojih predstavnika, bude zastupan kod svih naših društava u Gradišću, to jest da zauzme svoj dio na svim sastancima i sjednicama dotičnih društava, kako bi se na ovaj način čula riječ i mišljenje naše generacije.

2. PROPAGANDA NA VAN

Propaganda na van je zastupanje gradišćanskih Hrvata prema austrijskoj javnosti i uopće prema svim institucijama, s kojima, zbog naših interesa, na bilo koji način moramo i možemo doći u dodir. A naši interesi su: očuvanje hrvatsko-gradišćanskog etničkog i narodnog karaktera. Mi smo dužni, da ovaj naš hrvatski karakter prema vani na svakom koraku zastupamo, kako bi javnost bila dobro informirana o našoj nacionalnoj manjini u Gradišću i prema tome ispunjavala svoje dužnosti prema nama, a koje dužnosti su označene u austrijskom državnom ugovoru, u članu 7.

KULTURNO-PROSVJETNI RAD KLUBA

Kulturno-prosvjetni rad kluba je promicanje i forsiranje naše hrvatske narodne kulture: folklora, književnosti, stampe na hrvatskom jeziku (izdavanje "Glasa" i dr.).

Uprava kluba mora se brinuti, da se ove točke doista sprovede u djelo. Na odboru kluba leži najveća odgovornost na tome, da klub uistinu bude mjesto, koji svojim radom odgaja svoje članove u pravom hrvatskom duhu. Klub na taj način predstavlja discipliniranu organizaciju, u kojoj mora svaki član s osjećajem odgovornosti raditi svoj posao. Predsjednik kluba mora na početku svoje časne dužnosti zajedno sa svojim suradnicima izraditi unutrašnji program kluba za cijelu godinu, na temelju klubskih statuta i gornjih tocaka, te svaki

rad u tom unutrašnjem programu točno konkretizirati, da bi se na temelju njega odvijao sav unutrašnji život kluba.

Odobreno na godišnjoj skupštini HAK-a u Beču, dne 9.6.1960.

HRVATSKI AKADEMSKI KLUB

(Nastavak sa str. 21)

Jer je još hladno (str.41). Zašto je zbog hladnoće lakše ići? Ne piše se moliti u Boga (str.52), nego moliti se Bogu (u Boga se vjeruje). "Književnim jezikom pisani su svi naši kulturni spomenici i naša književnost od prvih vremena, t. j. XII. stoljeća do danas" (str. 125). Tome moram kazati, da književni jezik, kojim se danas govori i piše na Jugu, stvoren je jezičnim dogovorom Hrvata, Srba i Slovenaca u Beču, g. 1850. Do tada se najveći dio spomenika pisao ili u starocrkvenoslavenskom jeziku ili u nekom južnom dijalektu. (Jezik Ivana Gundulića bio je u ono vrijeme književni jezik Hrvata... - Ured.). Nije dobro lastavice, rođe i slavuji se se, nego lastaviče, rođe i slavuji se se.

Takve male pogreške može učitelj ispraviti, te one neumanjuju vrijednost knjige. Možda nedostaju zabiljeske za učitelja, t. j. upute.

Veliku i srdačnu hvalu moramo mi kazati g. Konradu Mersichu, jer njegova će knjiga doprinjeti, da se spasi jedan narod, dragocjeno blago toga naroda. Izdanje ove knjige jasno potvrđuje, da još ima doktora, koji svoju dušu posvećuju na narodni oltar. Ovom knjigom dobili su učitelji ujedno i nastavni plan gramatike, jer knjiga je tako divno sistematski izrađena, da učitelj može upotrijebiti svako poglavlje u radu sa učenicima.

Losim napadačima i klevetnicima kažimo samo to: napišite Vi bolju i imat ćete pravo! Jer kritizirati je svakako lakše nego raditi. Putuj knjigo u svaku hrvatsku kuću, u svako hrvatsko selo i nauči naš narod, našu djecu, naše buduće majke i oćeve, govoriti čistim, pravim i usavršenim hrvatskim jezikom, da se još dugo bude culo po našim krajevima hrvatski pjevati i kličanje djeteta: Majko! Neka predstavlja ova prva knjiga na književnom jeziku - koja nije slučajno bas gramatika -, početak novog doba u kulturnom životu gradiscanskih Hrvata.

23. kolovoza 1960.

Nikola Benčić

TUŽNI OPROŠTAJ

Ja sam izrastao u zreloj vremenu
Ali put je moj neizvjestan.

(I moja je generacija neizvjesna).

Zora je donjela dan
Tužnog oprstaja
Besmislenu cestu tuđjine.

O kako bi se mogao radovati
Kad si Ti tako daleko, Domo-
vino!

Tebe tražim pod tuđjim nebom
A vidim samo sunce
Koje ima drugi sjaj.

S.Š.

JEZIČNI OGLED
Po Maretiću i. h.

P

PADATI, PASTI, fallen. Padati, pasti komy u riječ je po njem. Hrvat kaže: uteći, zateći se kome u riječ. - Također je germanizam, kad se kaže: u oči padati; bolje je: udarati (udariti) u oči. - Ali nije po njem. na pr.: ove godine pada moje krsno ime na petak.

PARA: sve stranke rade PUNOM PAROM, da privuku što više birača, - je po njem. mit vollem Dampf. Bolje je: iz svih sila, sa svom silom.

PELUD je vrlo rdjava riječ za Blumenstaub; ona je stvorena iz ceske riječi pel. Po nasu se kaže: cvjetni prah ili prašak.

PITANJE, Frage. 1. Nikako se ne može podnijeti upotreba ove riječi u primjerima: evropski mir je u pitanju, naša narodna egzistencija je stavljena u pitanje, nego: ...mir je, egzistencija je u opasnosti.

Po. Nije dobro 5%, 6%...govoriti: pet po sto, šest po sto i t. d., je prijedlogu po s brojevima značenje je distributivno, na pr. po jedan, po dva, po pet i t. d. - Bolje da kažemo mjesto pet po sto: pet procentov.

POBIJEDITI, POBJEDA, POBJELAN, to sve iz ruskoga. Ali kad nemamo drugih riječi, može ostati.

POČETAK. Nije dobro: knjiga će izaći početkom, ili koncem, krajem aprila, nego bolje: na početku, na koncu ili pod kraj aprila.

PODLEĆI, unterliegen, je germanizam, na pr.: mi smo podlegli zapadnim utjecajima. Bolje: pali smo pod zapadne utjecaje.

PODMETATI, unterschieben, u prenesenom smislu nije dobro, na pr.: podmeće mi nečiste motive, nego treba reći: podvaljuje mi...

PODNE, Mittag, može se sklanjati, ali se ne mora, kao: dopodne, oko podne, opodne ili do podneva. Sklanja se, kad je pred tom imenom kakav prijedlog, na pr.: sjećaš se onoga dopodneva? - Dakle po Maretiću smijemo i dalje pisati: do-podne ili pretpodne i popodne, a ne: prijepodne, poslijepodne!

POGIBAO ima značenje Untergang, dakle opasnost.

POGIBELJ znači Gefahr. Ova je riječ arhaicka (zastarana), ali se može i danas podnijeti. No ne valja pisati: pogibeo.

POSVETITI, widmen. Dobro je reći: posvetio je svoju knjigu majki, posvetit ću svoj život narodu. - Ali nije dobro: tome pitanju posvetiše osobitu pažnju, nego: obratiše osobitu pažnju.

PREDVIDJETI u smislu voraussehen, može se podnijeti, ali ne smije se reći: za takva zločinstva zakon predviđa (nego: određuje, postavlja) tamnicu od 5 godina.

PRISUSTVOVATI, PRISUTAN su riječi iz ruskoga stvorene i nepotrebne, kad možemo reći po nasu: nazocan biti, nazocan, nazocnost etc.

POŠTOVATI je dobro, ne: postivati!

PRUŽITI priliku, pomoć nije dobro; nego dati, davati.

Eigentümer, Verleger und Herausgeber: Kroatischer Akademiker-klub, Wien I., Tiefer Graben 25. Verantwortl. Redakteur: Martin Prikosović, Wien XVI., Paletzgasse 17/II/3.

Mišljenje pisca ne mora se slagati s mišljenjem Uredništva.
